

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta humanitních studií

Katedra studií občanské společnosti

Bc. Sylva Bartková

**Ovlivňování veřejného mínění spolu se zastoupením
žen v mocenských a rozhodovacích pozicích prací
nestátních neziskových organizací a Vlády ČR**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Praha 2007

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta humanitních studií
Navazující magisterský obor Studia občanského sektoru
2007

Bc. Sylva Bartková

**Ovlivňování veřejného mínění spolu se zastoupením
žen v mocenských a rozhodovacích pozicích prací
nestátních neziskových organizací a Vlády ČR**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Praha 2007

Vedoucí diplomové práce: doc. Ing. Marie Dohnalová, CSc.

U p o z o r n ě n í

Podle paragrafu 17 zákona č. 35 ze dne 25. března 1965 Sb. o právu autorském a podle zákona č. 110 ze dne 25. srpna 1980 Sb. o státních závěrečných zkouškách je diplomová práce dušením spoluvlastnictvím autora diplomové práce, vedoucího práce a Fakulty humanitních studií Karlovy univerzity v Praze.

P r o h l á š e n í

P r o h l a š u j i,

že jsem tuto diplomovou práci vypracovala zcela samostatně a veškerou použitou literaturu a další podkladové materiály, které jsem použila, uvádím v soupisu bibliografických citací a v Bibliografii.

30.5.2007

Bc. Sylva Bartková

P o d ě k o v á n í

Na tomto místě bych velice ráda poděkovala paní *doc. Ing. Marii Dohnalové, CSc.* za cenné náměty a připomínky při tvorbě této diplomové práce a za výbornou odbornou přípravu v oblasti studijních předmětů týkajících se sociální ekonomiky.

Sylva Bartková

Summary

Interaction of Public Opinion Together with Women's Representation in Positions of Power by the Help of Non- Government Organizations and the Czech Republic Government

In my thesis I survey an institutional and legislative provision of women's backing in Czech political scene. First I map over the Czech Republic government and as second I analyze the activities of non - government organizations working in the field of assistance to Czech women politicians. I detect characters of cooperation and displacement from the non - government organizations' side. Pursuant to researches I show the work of both sides as essential.

This thesis analyze activities of concrete non- government organizations as well. It specialize in organizations that are ones of the most active props for positive look in women in regional and top politic. That is followed by evaluating results, which were made in particular researches in last few years. Subunits are descriptions of actual state of affairs and institutional provision in case of equal opportunity problematic.

The applied part is paid to analysis of my own researches, that was made with 176 informants and where I ,with help of opened and closed questions interviews, tried to disclose bearings of Czech community to the participation of Czech women in politic and to work of helping non- government organizations. The following part overhauls results of another research, where were more than twenty women's politicians asked about their opinion of non- government organizations activities. It was also discussed if they are concerned in those activities as well. In conclusion I addict to schemes and close views in future.

Anotace

Ovlivňování veřejného mínění spolu se zastoupením žen v mocenských a rozhodovacích pozicích prací neziskových organizací a Vlády ČR

Ve své práci se zaměřuji na analýzu institucionálního a legislativního zabezpečení podpory žen v politice. Jednak ze strany Vlády ČR, tak z pohledu aktivit nestátních neziskových organizací, které se angažují v oblasti podpory českých političek. Odhaluji znaky spolupráce a substituce ze strany neziskových organizací. Na základě průzkumů ukazuji, že práce obou stran je nevyhnutelná.

Diplomová práce dále na základě primární i sekundární analýzy dat ukazuje aktivity jednotlivých nestátních neziskových organizací v oblasti podpory pozitivního náhledu na ženy v regionální i státní politice, dále se snažím zhodnotit výsledky jejich práce na základě změn, které jsou patrné v jednotlivých výzkumech, které proběhly během posledních pěti let. Dílčími cíli jsou popis současného stavu a institucionálního zajištění problematiky rovných příležitostí.

Praktická část analyzuje výzkum, který byl proveden mou osobou na 176 respondentech a kde jsem se pomocí otevřených a uzavřených otázek dotazníkového šetření pokusila odhalit postoje skupiny studentů Střední školy gastronomické a hotelové na účast žen v české politice a na práci nestátních neziskových organizací pracujících v oblasti zapojení političek do rozhodovacích funkcí. Druhý oddíl praktické části analyzuje výsledky výzkumu, ve kterém bylo osloveno více než dvě desítky českých političek a byly diskutovány jejich názory na práci nestátních neziskových organizací a jejich účast v nich. Závěr představuje vize a pohledy do budoucna.

Klíčová slova

Ovlivňování veřejného mínění spolu se zastoupením žen v mocenských a rozhodovacích pozicích prací nestátních neziskových organizací a Vlády ČR

Česky

Anglicky

Mechanismy inkluze a exkluze

Gadgetry of inclusion and exclusion

Postoje k participaci

Bearings to participation

Zákonná úprava

Regularization

Politicko- genderové typy

Politic – gender types

Redistribuce moci

Dedistribution of power

Genderová senzitivita

Gender sensibility

Občanský sektor

Civic sector

Nestátní neziskové organizace

Non- government organizations

Institucionální zajištění

Institutional provision

Dotazníkové šetření

Interview

Obsah

1	Úvod a vymezení problematiky	1
2	Zákonné předpoklady a institucionální zabezpečení politiky rovného zacházení se ženami	4
2.1	RADA VLÁDY PRO ROVNÉ PŘÍLEŽITOSTI	4
2.2	ODDĚLENÍ PRO ROVNÉ PŘÍLEŽITOSTI MUŽŮ A ŽEN PŘI MINISTERSTVU PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY	7
2.3	PRACOVNÍCI POVĚŘENÍ GENEROVOU PROBLEMATIKOU V JEDNOTLIVÝCH RESORTECH MINISTERSTEV ČESKÉ REPUBLIKY	8
2.4	RADA VLÁDY PRO LIDSKÁ PRÁVA – VÝBOR PRO ODSTRANĚNÍ VŠECH FOREM DISKRIMINACE ŽEN	9
2.5	KRAJSKÁ A MÍSTNÍ ÚROVEŇ	10
2.6	ÚKOLY SVĚŘENÉ ÚŘADŮM PRÁCE	10
2.7	RADA HOSPODÁŘSKÉ A SOCIÁLNÍ DOHODY	11
3	Legislativa v oblasti rovnosti mužů a žen	12
3.1	ZÁKONY SOUVISEJÍCÍ S GENEROVOU PROBLEMATIKOU	14
4	Plán Evropské komise pro dosažení rovného postavení žen a mužů	15
4.1	PRIORITNÍ OBLASTI ČINNOSTI NA PODPORU ROVNÉHO POSTAVENÍ	15
4.2	PODPORA SLADĚNÍ PRACOVNÍHO, SOUKROMÉHO A RODINNÉHO ŽIVOTA	16
4.3	PODPORA ROVNÉ ÚČASTI ŽEN A MUŽŮ NA ROZHODOVACÍM PROCESU	17
5	Koncepce prosazování rovného zastoupení žen a mužů v mocenských a rozhodovacích pozicích.....	19
5.1	PLNĚNÍ PRIORITY VLÁDY	20
5.2	STRANICKÉ KONCEPCE PROSAZOVÁNÍ ROVNÝCH PŘÍLEŽITOSTÍ.....	23
6	Postavení žen v politických stranách a mocenských pozicích.....	24
6.1	STRANA ŽEN ROVNOST ŠANCÍ.....	25
6.2	VOLENÉ A JMENOVANÉ FUNKCE	25
6.3	ZASTOUPENÍ ŽEN A MUŽŮ NA VŠECH ÚROVNÍCH VOLENÝCH ORGÁNŮ.....	25
6.4	POSTAVENÍ ŽEN V POLITICKÝCH STRANÁCH	28
6.5	FUNKCE JMENOVANÉ – VEŘEJNÝ SEKTOR	31
6.6	FUNKCE JMENOVANÉ – SOUKROMÝ SEKTOR	31
7	Typy genderových nestátních neziskových organizací a jejich financování	33
7.1	HISTORIE A SOUČASNÝ STAV	33
7.2	TYPY NESTÁTNÍCH NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ	34
7.3	FINANCOVÁNÍ GENDEROVÝCH NESTÁTNÍCH NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ.....	36
7.4	KONCEPCE SPOLUPRÁCE GENDEROVÝCH NESTÁTNÍCH NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ A STÁTU	39
7.5	VZÁJEMNÁ SPOLUPRÁCE GENDEROVÝCH NESTÁTNÍCH NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ ..	40
8	Organizace pracující v oblasti občanského sektoru na podporu žen v politice	42
8.1	GENDER STUDIES, O.P.S.....	42
8.2	FÓRUM 50%	46
8.3	NEZÁVISLÉ Hnutí NESEHNUTÍ.....	53
9	Postavení žen v politice očima studentů Střední školy gastronomické a hotelové - březen 2007	56
9.1	TECHNICKÉ PARAMETRY VÝZKUMU.....	63

9.2	SOUHRN HLAVNÍCH VÝSLEDKŮ, ROZBOR JEDNOTLIVÝCH OTÁZEK	64
10	Jak cítí potřebu práce nestátních neziskových organizací české političky?	66
10.1	REGIONÁLNÍ POLITIČKY	66
10.2	POLITIČKY ÚČASTNÍCÍ SE NEJVYŠŠÍ POLITIKY	69
11	Závěry a doporučení.....	72
12	Seznam použité literatury a zdrojů.....	80

1 Úvod a vymezení problematiky

Od druhé poloviny dvacátého století se jak vlády národních států, tak mezinárodní organizace zavázaly řešit nízkou míru zastoupení žen v politických funkcích. Přesto dnes ženy tvoří v průměru 15,4 % z celkového počtu 42 605 zastupitelů v parlamentech na celém světě – v Evropě 18,1 (*Meziparlamentní unie, 31/3/ 2004*). Celoevropský průměr zapojení žen do politiky je téměř o tři procentuální body vyšší než celosvětový průměr. Účast žen v parlamentech skandinávských zemí, kde je nejvyšší míra zastoupení žen v politice, je však v průměru 39% (*Meziparlamentní unie, 31/3/2004*).

Kolem evropského průměru zastoupení žen v parlamentech osciluje i zastoupení žen v České republice, a to přesto, že v České republice stejně jako ve většině jiných států existuje rovnoprávnost mužů a žen před zákonem a že zákon nejen zakazuje diskriminaci z hlediska pohlaví, ale rovněž definuje rovnost šancí mužů a žen v usilování o volené i delegované funkce ve sférách politiky a ekonomiky. Na základě počtu žen v obou komorách parlamentu se Česká republika řadí podle hodnocení Meziparlamentní unie na 52. místo ve světové klasifikaci (*Meziparlamentní unie, 31/3/2004*).

Hlavním cílem teoretické části práce je analýza institucionálního a legislativního zabezpečení podpory žen v politice a rozhodovacích pozicích ze strany Vlády ČR, která je volným propojením zákonodárství EU. V praktické části bych se ráda zaměřila na výsledky výzkumů, které mají přinést náhled na úspěšnost práce nestátních neziskových organizací z pohledu české veřejnosti (kvantitativní výzkum) a z pohledu českých političek (kvalitativní výzkum). Na základě průzkumů ukazují, že práce občanského sektoru je nevyhnutelná. Analyzuji zapojení žen do politiky v České republice a její deskripci včetně proměn, jež nastaly v průběhu a pod vlivem procesů transformace a především evropeizace českého politického systému, ale také na změny vnímání účasti žen v politice českou veřejností. . Dále bych ráda našla znaky substituce , kterou svojí prací nestátní neziskové organizace provádí, ale také jasné znaky spolupráce, které práci státu a nestátních neziskových organizací provázejí a to na základě rozboru aktivit nejvýznamnějších nestátních neziskových organizací působících v dané oblasti.

Hlavním cílem teoretické části je tedy analýza institucionálního a legislativního zabezpečení podpory žen v České republice a v praktické části se jedná o analýzu práce

jednotlivých nestátních neziskových organizací v oblasti podpory pozitivního náhledu na ženy v regionální i státní politice a o hodnocení výsledků jejich práce na základě kvantitativního a kvalitativního výzkumu, který proběhl během posledních měsíců. Zjišťuji jaké činnosti či aktivity jsou efektivní, kde jsou slabiny a jaký vývoj se dá od české společnosti v příštích letech očekávat.

Díličmi cíli teoretické části jsou pak: popis současného stavu a institucionálního zajištění na úrovni práce Rady vlády pro rovné příležitosti mužů a žen na základě primární a sekundární analýzy dat. Dále analyzuji postavení žen v politických stranách, kde se zmiňuji o Straně rovných šancí a zkoumám zastoupení žen na funkce volené a jmenované, kde hledám nové možnosti pro další zvyšování zastoupení žen ve zmiňovaných funkcích. Jeden z oddílů se též věnuje Koncepti prosazování rovného zastoupení žen a mužů v mocenských pozicích a rozboru plnění priorit a v neposlední řadě nesmíme také zapomenout na Plán Evropské komise pro dosažení rovného postavení žen a mužů v politice. Další část práce pak rozebírá některé organizace působící ve zkoumané oblasti a problematice.

Praktická část pak v díličích cílech podrobně mapuje aktivity nestátních neziskových organizací a analyzuje výzkum, který byl proveden mou osobou na 176 respondentech a kde jsem se pomocí otevřených a uzavřených otázek dotazníkového šetření pokusila odhalit postoje studentů Střední školy gastronomické a hotelové na účast žen v české politice a na práci nestátních neziskových organizací pracujících v oblasti zapojení političek do rozhodovacích funkcí. Druhý oddíl praktické části pak analyzuje výsledky výzkumu, ve kterém bylo osloveno více než dvě desítky českých političek a byly diskutovány jejich názory na práci nestátních neziskových organizací a jejich účast v nich. Závěr představuje vize a pohledy do budoucna.

Metody mé práce odpovídají zvoleným cílům, kterými jsem téma zpracovávala. Základní metodou zpracování tématu bylo studium, obsahová, sekundární a komparativní analýza literatury, českých a cizojazyčných dokumentů a studií a dalších zdrojů. Mnoho informací je zveřejněno elektronicky zahraničními a mezinárodními institucemi včetně zpráv Evropské komise týkající se rovných příležitostí žen a mužů.

V práci využívám materiály ze zahraničních výzkumných zdrojů.

- 1) Sdělení komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru Regionů. Plán pro dosažení rovného postavení žen a mužů. Brusel: Komise Evropských společenství 2006.
- 2) Commission Staff Working Paper: gender pay gaps in European labour markets Measurement, analysis and policy implications. Brusel: Komise Evropských společenství 2003.

2 Zákonné předpoklady a institucionální zabezpečení politiky rovného zacházení se ženami

Pro úspěšné prosazování a kontrolu politiky rovného zacházení a rovných příležitostí mužů a žen je zcela zásadní existence odpovídajícího institucionálního zabezpečení a dostatečného personálního zajištění. Není-li k dispozici organizační struktura efektivně zajišťující nezbytné koncepční, výkonné a kontrolní funkce, jsou sebelepší právní normy a úmysly málo platné. Agendu genderové rovnosti není možné prosazovat bez konkrétních, vysoce motivovaných lidí, kteří se orientují v dané problematice a mají k dispozici náležité zdroje a pravomoci.

2.1 Rada vlády pro rovné příležitosti

Rada vlády pro rovné příležitosti mužů a žen jako poradní orgán vlády je nejviditelnějším článkem současného institucionálního mechanismu. Byla zřízena usnesením vlády ČR č. 1033 ze dne 10. října 2001 a podle statutu je stálým poradním orgánem vlády v oblasti vytváření rovných příležitostí pro ženy a muže. Rada připravuje návrhy směřující k prosazování a dosažení rovných příležitostí pro ženy a muže, zejména projednává a doporučuje vládě základní koncepční směry postupu vlády při prosazování rovných příležitostí pro ženy a muže (*Usnesení Vlády, 10/10/ 2001*).

Její statut je víceméně formální. Nemá žádné výkonné ani kontrolní pravomoci a její přínos ke skutečnému prosazování politiky rovných příležitostí je tudíž i při nejlepší vůli velmi malý. Omezuje se vesměs na přenos informací a dovzdělávání přítomných rezortních náměstků. Ti však pak nijak výrazně neovlivňují činnost vlastních rezortů v této oblasti. Rada může vládě pouze doporučovat, ale nemůže překládat závazné návrhy. Směrem k resortům může Rada působit pouze prostřednictvím svých členů zastupujících státní správu. (*Usnesení Vlády, 10/10/2001*)

Rada vlády zformulovala devět doporučení vládě jen za rok 2004, neustavila však žádný pracovní výbor, ač to bylo doporučeno ve výstupech twinningového projektu. Stát v Radě vlády pro rovné příležitosti zastupuje 12 členů rezortů na funkční úrovni náměstků

ministrů, místopředseda ČSÚ, členka poslanecké sněmovny a zmocněnec vlády pro lidská práva, kteří mají podle statutu povinnost účastnit se zasedání. V RVRP je 9 žen, ale jen dvě zastupují stát. Tabulka 1.1 názorně ukazuje, jak velmi nezodpovědný přístup mají někteří zástupci státu. Za pozornost stojí především přístup náměstků z rezortů Ministerstva zemědělství, Ministerstva financí, Ministerstva životního prostředí, Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva průmyslu a obchodu, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Z toho pak jasně vyplývá, že většinou není možné dojít při zasedání k nějakým závěrům či rozhodnutím. Jen dva náměstci se totiž zúčastnili více než poloviny zasedání. Varující je zjištění, že členy Rady jsou i zástupci nestátních neziskových organizací, jejichž účast je také víceméně nulová. Za zmínku určitě stojí pozice členky nestátní neziskové organizace Gender Studies, o.p.s., která je zároveň členkou Rady a ředitelkou odboru na Ministerstvu práce a sociálních věcí, což je velice kontroverzní a jasný konflikt zájmů .

Tabulka 1.1. Prezence zástupců/kyň státu na zasedání RVRP

Jméno	Orgán	24.2. 2004	16.4.2004	10.6. 2004	11.10. 2004	7.12. 2004	18.1. 2005	7.6. 2005
Čurdová	PS ČR	1	1	1	1	1	1	1
Sajda	MPSV	1	1	-	1	-	1	-
Mülnerová/Hošek	MPSV	1	-	0	-	-	0	-
Postránecký	MV	-	1	0	-	-	1	-
Příbyl/Volf	MV	1	-	1	-	-	1	0
Fürstová/Liberda	MS	-	1	1	1	0	1	0
Müllner	MŠMT	1	-	1	-	-	-	-

Vošahlík/Svoboda	MZV	-	-	1*	0	0	0	-
Zelinka/Volf	MF	1	-	-	-	-	1	-
Příbylová	MO	-	1	1	-	1	-	-
Hanačíková	MMR	1*	-	0	-	-	1	-
Rybníček/Toman	MZe	-	-	-	0	-	1*	-
Drápal	ČSÚ	1	1	1	1	-	-	1
Jařab/Karásek	ZVPLP	-	-	-	-	-	-	-
Pémová/Špaček	MZd	1*	-	0	1	0	0	0

Zdroj: Převzato z www.mpsv.cz. ZVPLP – zmocněnec vlády pro lidská práva; (1) – přítomen/na; (-) – nepřítomen/na; (0) – chybí v zápisu; (*) - vyhodnocení stavu plnění priorit a postupů při prosazování rovnosti mužů a žen v rámci daného resortu.

Je ovšem otázkou, že i kdyby však zmínění členové a členky vykazovali vzornou účast, zda není problematická sama filozofie koncipování Rady jako orgánu složeného z větší části z lidí, kteří nemají žádnou odbornou průpravu pro řešení dané problematiky. Skutečnost, že je někdo náměstkem či náměstkyní, z něj nedělá odborníka v oblasti rovného zacházení a není zřejmé, že by zmínění členové a členky absolvovali byť i jen úvodní školení, pokud tedy nejsou samotná zasedání Rady zamýšlena jako vzdělávací akce. Zmíněné nedostatky pak zpochybňují činnost Rady, protože jak lze doporučit vládě základní koncepční směry, stanovovat okruh priorit pro projekty resortů, identifikovat ve společnosti aktuální problémy či hodnotit efektivitu naplňování principu rovného zacházení se ženami a s muži bez znalosti genderové problematiky? Dosavadní práce Rady pochybnosti potvrzuje (*Stínová zpráva o stavu genderových studií, Praha:2006*).

RVRP lze tedy považovat spíše za symbolické vyjádření vůle vlády prosazovat politiku rovného zacházení, ale její skutečný přínos je do značné míry iluzorní. Statut

poradního orgánu vlády však neumožňuje rozšířit její pravomoci tak, aby se mohla stát skutečně významným a efektivním článkem institucionálního mechanismu.

2.2 Oddělení pro rovné příležitosti mužů a žen při Ministerstvu práce a sociálních věcí České republiky

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR (MPSV) bylo pověřeno koordinací vnitrostátní politiky prosazování rovnosti mužů a žen na základě usnesení vlády č. 6/98. Za tímto účelem bylo ještě v roce 1998 zřízeno Oddělení pro rovné příležitosti mužů a žen, jehož původním úkolem bylo sladění české legislativy legislativou Evropské unie v oblasti rovného zacházení s muži a se ženami. Proto bylo umístěno v rámci Úseku pro evropskou integraci a mezinárodní vztahy jako organizační jednotka nejnižší úrovně.

Postavení Oddělení pro rovné příležitosti jako orgánu zajišťujícího koordinaci vnitrostátní politiky prosazování rovnosti mužů a žen je následující. V rámci struktury MPSV je umístěno jako organizační jednotka nejnižší úrovně. Nemá proto nástroje k efektivnímu prosazování politiky rovného zacházení ani v rámci samotného Ministerstva. Směrem k ostatním rezortům nedisponuje potřebnými formálními pravomocemi ani dostatečnými zdroji. Oddělení stále disponuje pouze 5 lidmi, ačkoli z twinningového projektu vyplynula jasně potřeba jeho rozšíření. Nikdo z těchto pracovníků včetně vedoucí se genderové problematice nikdy předtím nevěnoval. Nelze tedy předpokládat dlouhodobější zkušenosti s prací v dané oblasti ani předchozí osobní zainteresovanost na prosazování genderové rovnosti. Mluvíme také o relativně vysoké míře fluktuace zaměstnankyň Oddělení, která ztěžuje budování institucionální paměti a zajištění kontinuity. Umístění v rámci struktury ministerstva je také nevyhovující vzhledem k jeho současným úkolům. Neposkytuje dostatečnou autoritu a vertikální vazby k efektivnímu prosazování politiky rovných příležitostí. Musí často spoléhat pouze na dobrou vůli relevantních aktérů spolupracovat. (*Usnesení vlády č. 6,1998*)

Jeho agenda dnes přesahuje legislativní záležitosti a kromě zmíněné koordinační činnosti zahrnuje mimo jiné i vydávání relevantních dokumentů a příruček, pořádání seminářů a školení pro vybrané pracovníky jiných resortů či zadávání výzkumů veřejného mínění týkajících se vnímání generových otázek českou veřejností. Oddělení zároveň funguje i jako sekretariát Rady vlády pro rovné příležitosti, což je vzhledem k jeho personálnímu obsazení

skutečně velmi široký rozsah povinností. Nejdůležitějším nástrojem, jež má Oddělení k dispozici, jsou vládní Zprávy. V rámci procesu jejich vypracovávání Oddělení navrhuje jednotlivým resortům konkrétní opatření, které ale podléhají jejich schválení a modifikaci. Zajímavostí je, že zástupci Oddělení se podílí na činnosti řady orgánů a institucí v oblastech, kde se jejich činnost dotýká politiky rovného zacházení s muži a ženami (např. Český statistický úřad, Rada vlády pro lidská práva atd.) a reprezentují Českou republiku pokud jde o problematiku i směrem k Evropské unii. (Zpráva Vlády, 2006)

2.3 Pracovníci pověřeni generovou problematikou v jednotlivých resortech ministerstev České republiky

Usnesením vlády č. 456 ze dne 9. května 2001 bylo uloženo všem resortům zřídit od 1. ledna následujícího roku jedno pracovní místo nejméně na poloviční pracovní úvazek pro zaměstnance, který by se v rámci úvazku plně věnoval agendě rovných příležitostí pro muže a ženy. Podle Zprávy za rok 2002 usnesení pak nesplnily dva resorty (MZV a MMR). Na resortní úrovni tedy dnes sestává institucionální zabezpečení z polovičního úvazku pro zaměstnance pověřeného agendou rovných příležitostí s názvem gender focal point, jehož se dnes účastní 12 žen a 3 muži. (Zpráva Vlády, 2002)

Rozsah úvazku, současné institucionální zařazení, poskytovaná podpora ani svěřené kompetence zdaleka nekorespondují s deklarovanými vládními cíli v dané oblasti. Možnosti pověřených pracovníků efektivně plnit svěřené úkoly jsou jen velmi omezené a není v jejich silách zajistit, aby byla generová problematika do věcné agendy většiny z různých resortů systematicky zapracována. Formální platforma pro spolupráci pracovníků z různých resortů neexistuje, což nedobrý stav jen dále umocňuje. Vláda totiž ponechala na resortech rozhodnutí ohledně zařazení pověřených pracovníků. Proto je dnes běžnou praxí, že agendy vede pověřená pracovnice personálního oddělení na úrovni referentky. Tito pracovníci nejsou v řídicích funkcích a nemají k dispozici kompetence, které by jim umožňovali účinně prosazovat danou politiku v rámci resortu. Také nadřízení těchto pracovníků jsou lidé, kteří s danou problematikou nemají žádnou zkušenost či byt' jen absolvované školení.

Z výsledku dotazníkového šetření vedeného švédskými expertkami v rámci twinningového projektu vyplynulo, že dvě třetiny pověřených pracovníků věnují problematice

genderové rovnosti méně než polovinu své pracovní doby. Drtivě většině pověřených pracovníků se nedostává podpory, kterou potřebují k tomu, aby mohli odpovědně iniciovat potřebné změny a ovlivňovat struktury, ve kterých pracují. Počet pověřených pracovníků, kteří mají více než formální, písemnou podporu od svého náměstka ministra, je extrémně nízký. Většina pověřených pracovníků se zdá být izolována, drtivá většina pověřených pracovníků neobdržela instrukci, co se od nich očekává. (*Asklof. C. a kol., Hodnotící zpráva, 2003*).

Vzděláváním, které by bylo přípravou k dané problematice se Vláda či daná Ministerstva vůbec nezajímají, jediný uveřejněný vzdělávací kurz koordinátorů byl zaznamenán ve Zprávě za rok 2002. Byl organizovaný Nadací Friedricha Berta ve spolupráci s Ministerstvem práce a sociálních věcí. Je ovšem třeba zdůraznit, že vše iniciovala a financovala nestátní nezisková organizace. Cílem školení bylo seznámit koordinátory s koncepty a strategiemi prosazování rovného zacházení s muži a se ženami. Dalším cílem pak bylo vytvoření platformy pro užší spolupráci, výměnu zkušeností a vzájemnou podporu mezi pověřenými pracovníci z různých resortů, protože v současné době žádná formální neexistuje.

2.4 Rada vlády pro lidská práva – Výbor pro odstranění všech forem diskriminace žen

Rada vlády pro lidská práva byla zřízena usnesením vlády č. 809 jako stálý poradní orgán vlády v oblasti ochrany lidských práv a základních svobod dne 9. prosince 1998. Vedle monitorování dodržování a naplňování Ústavy České republiky, Listiny základních práva a svobod a dalších právních norem upravujících ochranu dodržování lidských práv a základních svobod. Dále také sleduje vnitrostátní plnění mezinárodních závazků České republiky v oblasti ochrany lidských práva a základních svobod. V oblasti genderové rovnosti jde zejména o závazky plynoucí z Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen (CEDAW). (*Usnesení vlády č. 809, 1998*)

Rada pro lidská práva zřídila Výbor pro odstranění všech forem diskriminace žen jako kontrolní mechanismus podle čl. 17 Úmluvy. Výbor byl zřízen 9. dubna 1999. za neobvyklé již nemůžeme považovat, že výbor nemá žádné výkonné či kontrolní pravomoci a může pouze podávat podněty Radě vlády pro lidská práva a každé čtyři roky vypracovává periodické

zprávy o plnění závazků vyplývajících z Úmluvy. Každý rok také zpracovává Zprávu o stavu lidských práv v České republice, která by měla zahrnovat i problematiku rovného zacházení s muži a se ženami. Zmocněnec vlády pro lidská práva je navíc členem Rady vlády pro rovné příležitosti mužů a žen. Výbor se v uplynulém období scházel v pravidelných měsíčních intervalech.

2.5 Krajská a místní úroveň

Na krajské úrovni neexistují žádné struktury zodpovědné za prosazování politiky rovného zacházení s muži a se ženami. Hejtmani krajů se mohou účastnit jako stálí hosté zasedání Rady pro rovné příležitosti mužů a žen a některé kraje možnosti využívají a do Rady vysílají své zástupce. Genderová problematika na úrovni krajů není tedy velmi reflektována a řešena. Jako jeden z důvodů je možné označit fakt, že velká část státní správy zůstává zcela mimo rámec vymezený vládními prioritami. (*Projekt Prolomit vlny Otevřené společnosti, o.p.s., 2006*).

2.6 Úkoly svěřené úřadům práce

Úřady práce jako orgány státní správy, zřízené ve smyslu ustanovení zákona č. 9/1991 Sb. v platném znění, zabezpečují státní politiku zaměstnanosti na území obvodů. Úřady plní řadu funkcí od podávání informací občanům přes služby spojené se zprostředkováním vhodného zaměstnání pro uchazeče a nabízení rekvalifikačních kurzů až po vyhledávání vhodných pracovníků pro zaměstnavatele. Úřady také kontrolují dodržování předpisů vztahujících se k zaměstnání. Jsou tedy potenciálně velmi významným článkem institucionálního mechanismu prosazování genderové rovnosti. Pokud se ale zaměříme na úkoly, které Úřad práce zastává je nám jasné, že je většina jeho funkcí kontroverzních. Na jedné straně by měl spolupracovat se zaměstnavateli při umísťování uchazečů o zaměstnání, na straně druhé má vykonávat inspekce na pracovištích a případně zaměstnavatele za porušování pracovně právních předpisů sankcionovat. Při dnešní snaze a zájmu vlády na snižování zaměstnanosti, je důvodné pochybovat o vysoké zainteresovanosti úřadů práce na postihování různých forem diskriminace. Není ovšem nikde uvedeno zda byli inspektoři kdy proškoleni v problematice rovného zacházení s muži a se ženami. Bez náležitého vzdělání a pochopení problematiky, jak diskriminační mechanismy fungují, lze porušování zákonných

ustanovení o diskriminaci jen těžko kontrolovat (*Zpráva o stavu genderových studií, 2006: 27*).

2.7 Rada hospodářské a sociální dohody

Rada hospodářské a sociální dohody je v Prioritách Vlády popisována jako pracovní tým rozdělený do jednotlivých skupin, které mají prosazovat zásadu rovného postavení mužů a žen, zejména v otázkách odměňování a pracovních podmínkách. Hodnotit se zde dá zastoupení žen a mužů v delegaci vlády (pouze muži), ve vedení pracovních týmů (pouze muži) a ve vedení pracovních skupin (2 ženy a 7 mužů), dané výsledky s vládní politikou právě neladí.

RHSD samozřejmě není jediným poradním orgánem vlády. Neuspokojivý stav zastoupení žen v ostatních poradních a pracovních orgánech vlády shrnuje následující tabulka 1.7. Když procento žen naroste nad 30 %, je to především zásluhou občanského sektoru. Státní orgány v rozporu se svými prioritami ženy nenominují. (*Zpráva o stavu genderových studií, 2006:27*)

Tabulka 2.7 Zastoupení žen a mužů v poradních a pracovních orgánech vlády

	Ženy	Muži	Ženy %	Vedoucí pozice %
Bezpečnostní rada státu	1	8	11,1	0
Legislativní rada vlády	5	21	19,2	0
Rada vlády ČR pro lidská práva	6 (1)	12	33,3	0
Rada pro výzkum a vývoj	1	14	6,6	0
Rada vlády pro nestátní neziskové organizace	13	21	38,2	33,4
Rada vlády pro národnostní menšiny	5 (2)	25	13,7	0
Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky	1	8	11,1	0
Rada vlády ČR pro záležitosti romské komunity	4 (1)	24	14,2	0
Rada vlády pro rozvoj lidských zdrojů	2	24	7,7	25
Rada vlády pro udržitelný rozvoj	5	20	20	0
Hospodářská rada vlády	2	16	11,1	0
Vládní výbor pro zdravotně postižené občany	3	17	15	16,7
Vládní dislokační komise	0	16	0	0
Vládní výbor pro EU	6	15	28,6	50%
Rada vlády ČR - Investiční Rada	2	12	14,3	0
Rada vlády pro rovné příležitosti žen a mužů	10 (3)	13	43,4	1
Rada vlády pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci	5 (3)	23	17,8	0

Zdroj: Převzato z www.vlada.cz. V závorkách jsou uvedeny počty žen nominovaných za státní správu. Stav k 17. 3. 2006.

3 Legislativa v oblasti rovnosti mužů a žen

Termín rovné zacházení je používán jak obecnější a tedy nadřazený. Termín rovné příležitosti spíše pak odkazuje k rovnosti šancí, startovních podmínek, přístupu, zatímco pojem rovné zacházení omezení překračuje a zakazuje diskriminaci v průběhu jednání nebo činnosti. Nelze přitom uplatnit rovné zacházení bez předchozího vytvoření rovných příležitostí. Čl. 141 odst. 3 Amsterodamské smlouvy staví rovné zacházení a rovné příležitosti mužů a žen jako pojmy souřadné. Sekundární práva Evropských společenství nadřazuje zásadu rovného zacházení pojmu přístup.

(Amsterodamská smlouva Čl. 114, odst. 3).

Na základě výše citované amsterodamské smlouvy byly výrazně posíleny legislativní pravomoci orgánů Evropských společenství nejen v otázkách týkajících se zajišťování rovného zacházení, odstraňování nerovností a podpory rovných příležitostí mužů a žen, včetně zásady rovného odměňování za stejnou nebo rovnocennou práci, ale také potírání diskriminace z dalších důvodů, jako je rasový nebo etnický původ, víra nebo světový názor, zdravotní postižení věk a sexuální orientace. Vláda v roce 2002 ve Zprávě o možnostech odstranění diskriminace otevřeně vyhodnotila stav ochrany před diskriminací z důvodu pohlaví a rasového nebo etnického původu v právním řádu jako nedostatečný. Zpráva doporučovala opustit v té době realizovaný difúzní přístup a jako vhodnější doporučovala řešení a spočívající v přijetí jednoho obecného antidiskriminačního zákona, který bude obsahovat hmotně-právní i procesní úpravu jako harmonizační řešení bude lépe odpovídat širokému rozsahu předmětu úpravy podle evropských směrnic.

U jakékoli politiky a jejího přenosu či uplatnění v podobě zákona se očekává, že bude přijata vhodná legislativní úprava, která bude dále aplikována a vymáhána státními orgány, dále pak bude podporováno dodržování práva soukromými osobami, budou vyhodnocovány účinky zvolené úpravy a případně daná úprava následně reformována. *(Národní implementační politika EU: Nicolaidis, P. Enlargement of the EU and Effective Implementation of its Rules, Maastricht:2000)*

Od revolučního roku 1989 byly do našeho právního systému zahrnuty některé instituty, které napomáhají zdůraznění rovnosti. Mluvíme především o antidiskriminačních

institucech, které byly do českého práva zařazeny euronovelou zákoníku práce v roce 2000 a dále zpřesněny a doplněny zákonem č. 46/2004 Sb., jehož návrh vláda předložila Poslanecké sněmovně v roce 2003 a který nabyl účinnosti 1. března 2004. Jednalo se především o doplnění definic pojmů přímá a nepřímá diskriminace, obtěžování a sexuální obtěžování. Zákoník práce též nově umožnil přijetí pozitivních opatření pro podporu rovnoměrného zastoupení mužů a žen. Antidiskriminační ustanovení byla vtělena též do služebního zákona a zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů.

Právní úpravy se dočkala i norma upravující sociální zabezpečení. Došlo k sjednocení věku potřebného pro vznik nároku na příspěvek za výsluhu služebních let k důchodu u státních zaměstnanců. V oblasti nemocenského pojištění došlo ke schválení věcného záměru nového zákona o nemocenském pojištění, podle kterého měla nárok na mateřskou dávku nejen matka dítěte, ale i otec pečující o dítě, pokud dávka není vyplácena matce. Návrh byl schválen 14/3/2006. Dále byly novelizovány některé pracovněprávní předpisy s ohledem na princip rovnosti. Jako konkrétní případy je možno uvést novelizaci zákona o azylu chránícího specifickou situaci zranitelných osob jako jsou matky, osamělé ženy a dívky, dále novelizace zákona o rozhlasovém a televizním vysílání, která zakazuje diskriminační reklamu nebo nový ranný zákon, který stanoví brannou povinnost pro všechny občany bez rozdílu pohlaví.

Pokud chceme, aby právní norma působila v praxi, je pak vše závislé rovněž na míře vymahatelnosti práva v případě jeho porušení a na existenci právního vědomí. Jestliže právní norma obsahuje zákaz určitého chování, ale žádoucí chování vymáháno není a společnost zákaz ignoruje je pak protiprávní jednání široce společensky přijímanou normou. Pokud se tak stane, je třeba zkoumat důvody a zamýšlet se nad opatřeními, která povedou ke změně nežádoucího stavu. Jako nádherný příklad se mi zde naskýtá příklad inzerátů v tisku. Pokud zákon o zaměstnanosti stanoví zákaz diskriminace v přístupu k právu na zaměstnání z důvodu pohlaví, zatímco v praxi zaměstnavatelé běžně inzerují zaměstnání vhodné pro ženy jako je např. šička a zaměstnání pro muže jako je například automechanik, potom nelze mluvit o tom, že v přístupu k právu na zaměstnání je zajištěna rovnost mužů a žen. Ačkoliv příslušné právní normy právo deklarují, v praxi realizováno není.

Ve svém konečném důsledku je příprava jakékoliv legislativy, tím spíše legislativní úpravy ochrany před diskriminací nebo právní regulace týkající se rovného zacházení závislá na schválení zákonodárnými sbory. Vše souvisí s politickými postoji jednotlivých

parlamentních seskupení k otázce rovného zacházení. Postoje politických stran ovlivňuje jejich úspěch u voličů a tedy názor většin ve společnosti. Právo rovného zacházení vždy vylo v první řadě nástrojem k prosazení práv znevýhodněných. Ačkoliv ženy nejsou ve společnosti menšinou, jednu se z hlediska přístupu k moci o znevýhodněnou skupinu. Zdaleka přitom neplatí, že posláním žen v politice je prosazovat rovné příležitosti žen nebo hájit jejich zájmy. Tvorba jakékoliv právní úpravy je naopak zcela kontrolována těmi, kdo přístup k moci mají. Proto úspěšnost prosazení právní úpravy rovného zacházení do značné míry ovlivní, zda a jak je taková politika podporována veřejností. Jedině tak má totiž jakákoliv politika prováděná v zájmu znevýhodněných skupin šanci proniknout koprogramů politických stran (*Zpráva o stavu genderových studií*, 2004: 34).

3.1 Zákony související s generovou problematikou

Problematickým aspektem přístupu vlády k rovným příležitostem mužů a žen je úzké vymezení dané problematiky. Je třeba také uvést zákon o registrovaném partnerství a vládním návrhu zákona o regulaci prostituce.

Dne 15. 3. 2006 by Poslaneckou sněmovnou přehlasováno veto Prezidenta ČR Václava Klause proti návrhu zákona o registrovaném partnerství. Přijatý poslanecký návrh zákona byl v pořadí již sedmým pokusem o legislativní úpravu partnerského soužití osob stejného pohlaví. Přijatý zákon je střeň variantou, přestože v mnoha ohledech vychází ze zákona o rodině, nestaví registrované partnery na roveň manželům. Chybí zejména možnost adopce nedostat je, že institut společného jmění manželů občanského zákoníku se nevztahuje na registrované partnerství, což bude způsobovat problémy při dělení majetku v případě rozvodu. Dané schválení zákona můžeme považovat za průlomový okamžik ve smýšlení a rozsahu tolerance našich občanů (*Zpráva o stavu genderových studií*, 2006:37).

4 Plán Evropské komise pro dosažení rovného postavení žen a mužů

4.1 Prioritní oblasti činnosti na podporu rovného postavení

Linií plánu je šest prioritních oblastí činnosti EU v oblasti rovného postavení žen a mužů na období 2006-2010: stejná ekonomická nezávislost pro ženy a muže, sladění soukromého a profesního života, stejné zastoupení v rozhodovacích procesech, odstraňování všech forem násilí založeného na pohlaví, odstraňování stereotypů v oblasti pohlaví, podpora rovného postavení žen a mužů v zahraniční a rozvojové politice. Pro každou oblast stanoví prioritní cíle a činnosti. Komise nemůže cílů dosáhnout sama, neboť v mnoha oblastech se těžiště činnosti nachází na úrovni členských států. Plán představuje závazek Komise pokročit s programem rovného postavení mužů a žen a zároveň posílit partnerství s členskými státy a jinými zúčastněnými subjekty.

Plán staví na zkušenostech rámcové strategie pro rovné postavení žen a mužů pro období 2001-2005. Spojuje v sobě zahájení nových akcí a posílení úspěšných stávajících činností. Znovu potvrzuje dvojí přístup k rovnému postavení žen a mužů založený na systematickém přihlížení k rovnosti pohlaví a na zvláštních opatřeních.

Rovné postavení žen a mužů je základní právo společná hodnota EU a nezbytná podmínka pro dosažení cílů EU, kterými jsou růst, zaměstnanost a sociální soudržnost. EU učinila významný pokrok při dosahování rovného postavení žen a mužů díky právním předpisům o rovném zacházení, systematickému přihlížení k rovnosti pohlaví, zvláštním opatřením pro prosazování žen, akčním programům, sociálnímu dialogu a dialogu s občanskou společností. Důležitým partnerem při dosahování pokroku byl Evropský parlament. Mnoho žen dosáhlo nejvyšších stupňů vzdělanosti, vstoupilo na pracovní trh a stalo se významnými osobnostmi ve veřejném životě. Nerovnosti však zůstávají a mohou se zvětšovat s tím, jak větší globální hospodářská soutěž vyžaduje pružnější a mobilnější pracovní sílu. Zde je větší dopad na ženy, které jsou často nuceny volit mezi mateřstvím a kariérou kvůli neexistenci pružných pracovních ujednání a pečovatelských služeb, přetrvávání stereotypů o pohlaví a nerovnoměrnému podílu mužů na domácích povinnostech. Pokrok, který ženy učinily, včetně pokroku v klíčových oblastech lisabonské strategie, jako je vzdělávání a výzkum, se plně neodráží v postavení žen na pracovním trhu, což je plýtvání

lidským potenciálem, které si Evropská unie nemůže dovolit. Současně je politická a hospodářská úloha EU ohrožována nízkou porodností a poklesem pracovní síly. (*Plán Evropské komise pro dosažení rovného postavení žen a mužů*, 2006).

EU je i nadále významným partnerem v globálním úsilí o podporu rovného postavení žen a mužů. Důležitými úkoly je učinit z globalizace pozitivní sílu pro všechny ženy a muže a bojovat s chudobou. Komunikační technologie způsobují, že jsou trestné činy jako obchodování s lidmi jednodušší a více rozšířené. Pokud má Evropská unie splnit vytyčené úkoly, musí se urychlit pokrok směrem k rovnému postavení žen a mužů a posílit systematické přihlížení k rovnosti pohlaví ve všech politikách, zvláště v oblastech uvedených v plánu Evropské komise.

4.2 Podpora sladění pracovního, soukromého a rodinného života

Politiky zaměřené na sladění pracovního a soukromého života pomáhají vytvořit pružné hospodářství a současně zlepšují kvalitu života žen a mužů. Pomáhají lidem vstupovat na pracovní trh a udržet se na něm za plného využití potenciálu pracovní síly. Musí být stejně dostupné ženám i mužům. Pružná pracovní opatření zvyšují produktivitu, posilují spokojenost zaměstnanců a podporují dobrou pověst zaměstnavatelů. Nicméně skutečnost, že opatření využívá mnohem více žen než mužů, vytváří nerovnováhu mezi pohlavími, která má negativní dopad na postavení žen na pracovním trhu a jejich ekonomickou nezávislost. Evropa dnes stojí před trojí výzvou: před klesajícím počtem obyvatel v produktivním věku, nízkou porodností a rostoucím počtem starších lidí. Vyváženější pracovní uspořádání jsou součástí odpovědi nedemografický pokles tím, že nabízejí cenově dostupnější a dosažitelnější zařízení péče o dítě, jak požadují cíle z Barcelony, a poskytují služby, které uspokojují potřeby seniorů a postižených osob. Mělo by dojít ke zlepšení kvality služeb a zvýšení kvalifikace personálu, zvláště žen, a jejich lepšímu hodnocení.

Je třeba říci, že služby a struktury se příliš pomalu přizpůsobují situaci, kdy jsou zaměstnané jak ženy, tak muži. Jen málo mužů si vybírá rodičovskou dovolenou nebo pracuje na zkrácený úvazek /7,4% v porovnání s 32,6% žen/, ženy jsou i nadále hlavními pečovateli o děti a další závislé osoby. Muži by měli být podporováni v plnění rodičovských povinností, zvláště pomocí pobídek k vybírání rodičovské a otcovské dovolené, a měli by se dělit nárok

na rodičovskou dovolenou se ženami. (*Plán Evropské komise pro dosažení rovného postavení žen a mužů, 2006*).

Za klíčové úkoly pak Evropská komise považuje:

- 1) předložení zprávy o demografii zabývající se otázkou sladění rodinného a pracovního života
- 2) bude podporovat dosažení barcelonských cílů týkajících se péče o dítě a rozvoje dalších pečovatelských zařízení prostřednictvím strukturálních fondů a výměny osvědčených postupů
- 3) bude podporovat výzkum týkajících se povolání v oblasti zdravotnictví a sociálních služeb a spolupracovat s mezinárodními organizace na lepší klasifikaci zaměstnání (*Plán Evropské komise pro dosažení rovného postavení žen a mužů, 2006*).

4.3 Podpora rovné účasti žen a mužů na rozhodovacím procesu

Plán jasně říká, že trvale nedostatečné zastoupení žen v politickém rozhodování představuje demokratický deficit. Mělo by být dále podporováno aktivní občanství žen a jejich účast v politice a ve vedoucích funkcích veřejné správy na všech úrovních. Prioritou pak zůstává dostupnost srovnatelných a spolehlivých údajů na úrovni EU.

Za klíčové úkoly Evropská komise považuje: (*Plán Evropské komise pro dosažení rovného postavení žen a mužů, 2006*).

- 1) Monitorování a podpora systematického přihlížení k rovnosti mužů a žen, především v evropské politice v oblasti výzkumu a v 7. rámcovém programu, a to i pomocí provádění akčních plánů pro rovné postavení mužů a žen, výzkumu zaměřeného na rovné postavení mužů a žen, monitorování systematického přihlížení k rovnosti pohlaví a účasti žen v plánované Evropské radě pro výzkum, dále v programu vzdělávání a odborné přípravy pro rok 2010 podporou přístupu žen k vědeckotechnickým povoláním v souladu s evropským cílem nápravy nevyváženého zastoupení mužů a žen v oblasti, v neposlední řadě pak při provádění budoucího programu Občané pro Evropu tím, že zahrne rovné postavení žen a mužů do oblasti aktivního občanství jako jedno z prioritních témat bude mobilizovat stávající síť.

- 2) V roce 2007 zřídí síť žen zajímavých významná místa v hospodářské a politické oblasti v EU
- 3) Bude podporovat činnosti zvyšující informovanost, výměnu osvědčených postupů a výsledků výzkumu, i na základě evropských databází s údaji o ženách a mužích v rozhodovacím procesu, zvláště s výhledem na volby do Evropského parlamentu v roce 2009.

5 Koncepce prosazování rovného zastoupení žen a mužů v mocenských a rozhodovacích pozicích

Zastoupení žen v politickém rozhodování vymezuje mantinely ostatním oblastem života společnosti. Tematizování generové rovnováhy v ostatních mocenských a rozhodovacích pozicích je neméně důležité, ale odvíjí se právě od postojů politické reprezentace jejich zástupců na ministerstvech a úřadech státní správy. S tím jak se bude vyvíjet politika rovných práv mužů a žen se jistě bude vyvíjet postavení žen dalších generací. Na mezinárodní úrovni nabývá otázka vyššího podílu žen na rozhodování důležitost a váhu, nedávný výrok Kofiho Annana dokonce naznačuje, že úkol zvýšit politickou participaci žen je nyní v zahraničí vnímán jako vůbec nejnaléhavější světová priorita. (Annan, 2006).

Zodpovědné osoby v České republice nedokáží působení plně využít, stačí přečíst si periodické zprávy ČR o průběžném plnění svých mezinárodních závazků. Koncem února roku 2005 se například konalo 49. zasedání Komise o postavení ženy OSN k 10. výročí přijetí Pekingské akční platformy. (*Implementation of the Beijing Platform for Action*, 2005). Členské země měly vyplnit dotazníkové zprávy o naplňování záměrů platformy. Česká republika odevzdala komisi zprávu datovanou k červenci roku 2004, ovšem hodnotila období pouze do roku 2003, šlo tudíž o značně neaktuální zprávu. V říjnu se v OSN připomínalo 5. výročí přijetí Rezoluce o ženách, míru a bezpečnosti, specifická problematika, která z jiného úhlu upozorňuje na problém absence ženského prvku v rozhodování, není reflektována ani v našich zprávách pro OSN, ani v agendě a dokumentech Rady vlády pro rovné příležitosti.

Priority Vlády se zabývají vyrovnaným zastoupením žen a mužů především na úrovni funkcí jmenovaných v rámci státní správy. To se promítá do opatření, která se objevují v Prioritách již od roku 1998. Jasně se říká: „*Aktivně podporovat výběr vhodných kandidátek do funkcí ve vládních orgánech a na vedoucí místa jak v ministerstvech, tak i v jimi řízených správních úřadech a institucích.*“ V Prioritách pro rok 2003 se ještě objevil dodatek, který říkal, že je třeba přijmout konkrétní opatření pro dosažení vyváženého zastoupení žen a mužů ve vedoucích funkcích a v pracovních kolektivech. Takovéto aktivity nelze považovat za opatření, kterým bychom mohli říkat koncepcí Vlády ČR. V Prioritách se také objevuje pokus o přijetí pozitivních opatření, kdy například v roce 1999 přibyl úkol pro předsedu Legislativní

rady vlády, aby posoudil, zda má zavedení případných pozitivních opatření oporu v českém právním řádu.

Vláda nemá skutečnou koncepci směřující ke zvyšování žen v mocenských pozicích. Formulace z roku 2003 o konkrétních opatřeních je všeobecná a k ničemu konkrétnímu ve skutečnosti nevybízí ani nezavazuje. Celý přístup vlády můžeme považovat za velmi vlažný. V roce 2003 Rada Vlády pro rovné příležitosti žen a mužů doporučila provést reformu volebního systému s cílem motivovat strany k obsazování kandidátních listin více ženami. Doporučení zní: „ *Rada vlády pro rovné příležitosti žen a mužů doporučuje vládě ČR provést reformu volebního systému, která by po vzoru francouzské belgické právní úpravy podpořila vyrovnané zastoupení žen a mužů ve volených orgánech, a za tímto účelem doporučuje vládě uložit 1. místopředsedovi vlády a ministru vnitra, aby do 31.12.2004 předložil vládě návrh právní úpravy podporující vyrovnané zastoupení žen a mužů ve všech orgánech volených na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva.*“ (Doporučení Rady Vlády, 2003). Vláda vzala doporučení jen na vědomí. (*Usnesení vlády č. 609, 2004*). Tímto nebyl návrh změny volebního zákona, který ještě v roce 2003 vypracoval Výbor pro odstranění všech forem diskriminace žen při Radě vlády pro lidská práva, zařazen k projednání v programu vlády vůbec.

Myšlenka kvót pak byla oživena ČSSD ještě jednou těsně pře volbami do Evropského parlamentu v roce 2004, kde ale za situace uzavření kandidátek vše vyšlo spíše jako prázdné gesto. Pak v roce 2006 se k otázce kvót ještě přihlásil Cyril Svoboda, ale i v jeho případě lze konstatovat, že v tu dobu už byly kandidátky KDU-ČSL dávno sestaveny. (*Síťová zpráva o stavu genderových studií, 2006:53*).

5.1 Plnění priorit vlády

Ze Zpráv z roku 1998-2003 jasně vyplývá, že nejen že vláda dosud nepřijala v dané oblasti žádnou skutečnou koncepci, také plnění opatření je po celou dobu existence Priorit prakticky nulové. Jeho plnění je kriticky hodnoceno dokonce i ve všech Zprávách. Upozorňuje se v nich, že se zvyšujícím se stupněm funkčního zařazení klesá podíl žen a že obecnou metodou eliminace nerovností, doporučovanou ze strany mezinárodních organizací zabývajících se základními lidskými právy, jakož i ze strany příslušných orgánů EU, je přijímat mimořádná dočasná opatření, jejichž cílem je vyrovnávat výrazné disproporce

v zastoupení žen nebo mužů v účasti na rozhodujících společenských aktivitách. Dále je konstatováno, že mimořádná dočasná opatření se přes opakované urgencye ze strany OSN a přes doporučení Rady EU nedaří zavést.

Předseda LRV nakonec vypracoval zprávu o možnostech zavádění mimořádných dočasných opatření, která by vedla k vyrovnání výrazných rozdílů v zastoupení mužů a žen na rozhodujících společenských pozicích. Vláda zprávu projednala a schválila počátkem dubna 2001. Ze zprávy vyplývá, že platné právní předpisy realizaci takových opatření v rámci vymezeném mezinárodními smlouvami. Ústavou a Listinou základních práv a svobod umožňují. Souhrnná zpráva za rok 2001 uvádí, že na základě usnesení vlády č. 310 ze dne 2. dubna 2001 a podle opatření z Priorit bylo uloženo všem členům vlády dbát při přípravě právních předpisů na zařazování těchto institutů. Bohužel, z podkladů předložených jednotlivými resorty plnění se odvolávala na prosazování obecných principů nediskriminace. (*Usnesení vlády č. 310,2001*).

Od roku 2002 se ve Zprávách objevují přehledy práce jednotlivých rezortů a je zřejmé, že žádný z nich nevypracoval speciální plán na zvýšení počtu žen ve vedoucích funkcích. Právě proto asi došlo od roku 2003 k rozšíření opatření, kde bylo konkrétně řečeno: „*Aktivně podporovat konkrétními opatřeními výběr vhodných kandidátek do funkcí ve vládních orgánech a na vedoucí místa jak v ministerstvech, tak i v jimi řízených správních úřadech a institucích. Přijmout konkrétní opatření pro dosažení vyváženého zastoupení žen a mužů ve vedoucích funkcích a pracovních kolektivech.*“ Rezorty se však i nadále spokojují s konstatováním, že výběrová řízení probíhají s ohledem na kvalifikační předpoklady, odbornost a schopnost zastávat požadovanou funkci, čímž je podle nich princip rovného zacházení s muži a ženami v přístupu k zaměstnání a odborné přípravě zajištěn. Jako perlička na pomyslném dortu pak již vyznívá informace ze Zprávy z roku 2001, kde se píše o nízkém zájmu žen především o funkce ředitelů resortních institucí. Zpráva ovšem vůbec neobjasňuje příčiny či nenavrhuje opatření, které by ženy motivovaly hlásit se na vedoucí místa.

Již ve Zprávě z roku 2004 figuruje mezi hlavními cíly hned na druhém místě právě zvýšení počtu žen v rozhodovacích pozicích, ale bohužel se zde neobjevuje konkrétní návrh, jak toho dosáhnout. Jedině je zde zmíněno, co se stalo s návrhem kvótního systému, kdy se říká, že v souladu s Plánem legislativních prací vlády na rok 2004 Ministerstvo vnitra připravilo návrh věcného záměru zákona o volbách a o provádění referenda, který však nebyl

zařazen do návrhu Plánu legislativních prací vlády na rok 2005. V rámci mezirezortního připomínkového řízení k návrhu věcného záměru volebního zákoníku uplatnilo k zastoupení žen na kandidátních listinách zásadní připomínku Ministerstvo práce a sociálních věcí, které navrhlo tzv. zipový princip, tedy aby v celém rozsahu kandidátní listiny byli střídavě umístěni muži a ženy, a to nejen při volbách do Evropského parlamentu a Poslanecké sněmovny. Připomínku se nepodařilo prosadit a jak Úřad vlády České republiky, odbor kompatibility, tak legislativní rada vlády zařazení jakékoli pozitivní diskriminace žen na úseku volebního práva zpochybnila a doporučila vládě její záměry znovu zvážit. Předmětný návrh však nebyl zařazen na jednání vlády z odůvodněním předsedy vlády s tím, aby mohla proběhnout k jeho obsahu diskuze na úrovni představitelů politických stran tvořících vládní koalici. (Stínová zpráva o stavu genderových studií, 2006:53-54).

Z jednotlivých Zpráva vyplývá, že vláda se za hodnocené období vždy v podstatě zaměřila jen na nesmělé krůčky směrem k zvýšení participace žen v rozhodovacích pozicích. Například některé Zprávy konstatují dílčí zlepšení, tedy zvýšení počtu žen na pozicích vedoucích oddělení, dále je často vyzdvihován vyšší počet žen ve funkcích ředitelek resortní instituce. Je ovšem zřejmé, že ačkoli na určitých pozicích došlo ke zvýšení počtu žen, jedná se o záležitost čistě náhodnou, nikoli o výsledek státní politiky. Takže se často stává, že souhrnná zpráva vládu chválí za vývoj, na kterém nemá žádný podíl. Za další malý krůček, který vláda ráda prezentovala byl například výzkum s názvem Analýza nízkého počtu žen v politických rozhodovacích funkcích, aby byla možnost nejprve zmapovat genderové struktury v mocenských a rozhodovacích funkcích (Rakušanová, 2004). Veřejná prezentace výzkumu se uskutečnila koncem roku 2004. Analýza popisuje maskulinní charakter české politické scény a podtrhuje jeden z nejneshůdnějších problémů, kterému čelí ženy při rozhodování, zda se věnovat politické kariéře. Jsou to obtíže se skloubením rodinného života s plnohodnotným zapojením do politiky. Z výzkumu rovněž vyplývá, že otázka rovnosti žen a mužů je považována za především ženský problém, v němž muži zaujímají spíše pasivní roli. Není úplně jasné, jak dále Ministerstvo práce a sociálních věcí výzkum použilo, ale je pravdou, že se na webových stránkách Ministerstva objevil až po půl roce od jeho dokončení.

Co se týče konkrétní práce ministerstev, tak ta pro změnu zkoušela na vlastním úřadě pozitivní akce, a částečně tak naplňovala Priority vlády. Na MPO se od roku 2004 v Kolektivní smlouvě zakotven generový princip při obsazování vedoucích míst. Jedná se o

formu pozitivní akce ve smyslu upřednostňování žen v případě shodných předpokladů pro výkon funkce. (*Zpráva MPO, 2004:18*). Z celkového počtu 149 vedoucích je na ministerstvu žen 39, v podobném duchu se připravuje i vnitřní norma o zaměstnávání pracovníků. Rovněž MI se musí řídit interním sdělením ministryně, které ukládá při přijímání zaměstnanců a výběru do vedoucích funkcí soustavě dbát na vyvážené zastoupení mužů a žen. Zpráva však neuvádí doprovodnou statistiku, která by doložila skutečný dopad daného principu v praxi. MF se dále snaží umožnit klouzavou pracovní dobu svým zaměstnankyním, aby mohly pracovnice na mateřské dovolené skloubit výchovu dětí a neztratit kontakt s oborem, pokud chtějí. Opět chybí ale důležitá doprovodná statistika. Jinak se tomu dá vytknout, že by se mělo užívat neutrálního jazyka, je pravda, že sladování rodinného života a práce je v současnosti palčivým problémem hlavně u žen, ale zároveň je také cílem vlády podpořit zájem otců o rodičovskou dovolenou. Čili nejedná se jen o opatření pro ženy, ale i pro muže.

5.2 Stranické koncepce prosazování rovných příležitostí

Rovnými příležitostmi se ve větší či menší míře, systematicky či nepříliš systematicky, zabývá v podstatě pět stran: ČSSD, KSČM, Rovnost šancí, SNK-ED a Strana Zelených. Strany mají vypracovanou jakousi koncepci prosazování rovných příležitostí. Žádnou z nich si ovšem nemůžeme snadno vyhledat, natož přečíst na jejich domovských stránkách, výjimkou je SZ. Ještě ČSSD zmiňuje problematiku letno ve volebním programu. Koncepce rovných šancí, kterou konzultovali Evropští demokraté s neziskovými organizacemi v říjnu roku 2005, se po sloučení SNK a ED překvapivě nedostala do volebního programu nové strany. Evropští demokraté, podle slov europoslankyně J. Hybáškové, jako vůbec první politická strana cíleně oslovovala specifickou skupinu voličů a voliček, totiž urbánní a vzdělanější část populace, s mírně nadpoloviční většinou žen. (*Rozhovor s Janou Hybáškovou pro časopis Reflex, 2006*).

6 Postavení žen v politických stranách a mocenských pozicích

Paritní zastoupení žen v rozhodovacích procesech by mělo být pravidlem ve všech vyspělých demokratických zemích. Princip je deklarován v řadě dokumentů jak na úrovni Organizace spojených národů v jedné z dvanácti kritických oblastí obsažených v Pekingské akční platformě a je požadován i v Úmluvě o odstranění všech forem diskriminace žen, tak na úrovni Evropské unie. Zahrnuje jak otázku zastoupení žen ve funkcích volených, tedy v politice, tak ve funkcích jmenovaných v sektoru veřejné správy a v podnicích se státní účastí a v neposlední řadě i v soukromém sektoru. Ačkoli v České republice prakticky neexistuje oblast, kde by ženy v řídicích pozicích převažovaly nad muži, vláda dosud nepřijala vůbec žádná opatření na zlepšení situace.

Vláda prokázala svůj vztah k demokratickému deficitu malého zastoupení žen v politice v roce 2005, když se rozhodovalo o zřízení Evropského institutu pro rovnost žen a mužů v Praze. Přítomnost institutu v zemi by sama o sobě působila světově. Při hlasování ve vládě převážil zájem o jiný evropský institut – technologický. (Usnesení vlády č. 1608, 2005).

Na vnitrostátní úrovni je sice patrný vývoj k hlubšímu pochopení a většímu zaujetí pro celou otázku rovných příležitostí, což se projevuje posunem od vedení pouhých statistik o počtu žen ve funkcích k obsahovému rozrůznění dlouhodobých a krátkodobých cílů politiky rovných práv, ale konkrétní debata, jak zvýšit počet žen v mocenských a rozhodovacích pozicích, pokud se vůbec vede, se točí převážně jen kolem kvót. Stále také platí, že rovné příležitosti bohužel zůstávají doménou parlamentní levice a že se levici buďto nedaří je prosadit, zde mluvíme převážně o ČSSD, anebo z nejrůznějších důvodů zatím rezignuje na pokusy vytvářet potřebné dílčí minikoalice i s pravicovými ženami, které by daly základ pro trvalejší a tolik potřebnou nadstranickou spolupráci. Vzhledem k nevyjasněnému postoji politické reprezentace a nakonec i občanů i izolované opozici KSČM je zajímavé, že právě komunistická poslankyně stanula v čele stálé parlamentní Komise pro rodinu a rovné příležitosti a že ve Výboru pro práva žen a rovnost pohlaví v Evropském parlamentu je z českých zástupců jeho členkou opět komunistická europoslankyně. Je to jistě okolnost, která nepřispívá k zvýšení prestiže dané problematiky, naopak dokládá, že se netěší zas takové vážnosti ani u zainteresované ČSSD, když nedokázala vyhodnotit rizika a dopustila takové

rozložení sil, které podle všeho ještě více snižuje chuť pravicových stran se ve věci angažovat. Stav může fungovat, jestliže levice má většinu v parlamentu a je ve vládě, ale ČSSD tím vystavuje politiku rovných příležitostí a její institucionální zajištění nebezpečí, že po dalších volbách a případné proměně klimatu nebude mít zaujaté pokračovatele. Zahraniční zkušenosti ukazují, že k prosazení výrazných změn je třeba docílit významné shody napříč politickým spektrem. Zajímavostí je, že mimo parlament nezájem pravicových stran o rovné příležitosti už neplatí. (Stínová zpráva o stavu genderových studií, 2006:45-46).

6.1 Strana žen Rovnost šancí

V souvislosti s politickými stranami je potřeba se zmínit, že v dubnu 2005 byla zaregistrována politická strana s názvem Rovnost šancí. Nová strana byla avizována v tisku již v roce 2004. Záměr vyvolal obrovský zájem médií a tak zakladatelky strany získaly ojedinělý prostor k obhajobě rovných příležitostí a formulování alternativní politiky. Nasbíráním 1 000 podpisů počátkem roku 2005 se strana na půl roku odmlčela a první celonárodní sjezd pak proběhl až v říjnu roku 2005. Strana by v budoucnu mohla sloužit minimálně jako inspirace pro ostatní strany a také snad jako první stanice pro nerozhodné ženy. Strana se obává, že její plány a vize převezmou větší politické strany, tak vše skrývá a je jen malá možnost pro veřejnost se do programových návrhů strany podívat. Právě z tohoto důvodu dochází i k situaci, kdy přes počáteční zájem a zainteresovanost nestátních neziskových organizací dnes můžeme vidět spíše jejich určitý odstup a vyčkávání.

6.2 Volené a jmenované funkce

V klasifikace Meziparlamentní unie se Česko svým počtem žen v obou komorách parlamentu řadí až na 52. příčku. Údaj se skládá z počtu žen v dolní komoře, kdy ČR zaujímá 62. místo. Pro srovnání Polsko je na 46. příčce, Litva na 38. místě a Bulharsko na 37. Počtem žen v horní komoře se pak ČR řadí na 49. místo. (www.ipu.org/wmn-e/world.htm, 31. 1. 2007).

6.3 Zastoupení žen a mužů na všech úrovních volených orgánů

Analýza stavu zastoupení žen v nejvyšších zákonodárných orgánech od přelomového roku 1989 ukazuje, že se zastoupení dramaticky snížilo, zatímco v roce 1981 bylo v českém parlamentu 28 procent žen, v roce 1990 to bylo jen 11 procent a v roce 1992 už jen 9,5 procenta. V komunistickém parlamentu tedy bylo totiž 30 procent křesel pevně určeno ženám. Ačkoli předchozí režim neměl s demokracií nic společného, z hlediska zastoupení žen lze konkrétní vývoj interpretovat jako ve nepříznivý. Je sice pravdou, že počet žen zvolených na všech úrovních se postupně mírně zvyšuje. Nicméně vývoj je náhodný a není výsledkem žádných záměrných opatření ani vlády, ani politických stran. Například zvýšení počtu žen v poslanecké sněmovně po volbách v roce 2003 bylo způsobeno tím, že relativně velký počet křesel získala KSČM, mluvíme zde o 18 procentech, která na volitelných místech svých kandidátek tradičně udržuje 25 procent zastoupení žen, a také má největší podíl žen ve všech poslaneckých klubech.

Avšak když budeme zkoumat jednotlivé vlády, tak nás překvapí fakt, že vlády premiéra Klause a Zemana neměly ženu žádnou a nejvíce žen se objevilo až ve vládě Miroslava Paroubka. Přičemž často premiéři dosadili ženy do rezortů považovaných za feminizované, tedy celkem dvakrát zastávala žena pozici ministryně zdravotnictví, dvakrát pozici ministryně spravedlnosti a jednou pozici ministryně školství, ministryně obchodu a cestovního ruchu a ministryně informatiky. Poslední dvě jmenovaná místa jsou tedy jedinými výjimkami z obvyklých ženských rezortů. Do roku 2006 nejvíce ministryň tedy jmenovala ČSSD, 2 ministryně ODA a jednu KDU-ČSL.

Tabulka č. 6.3 Genderová struktura členů vlády od r. 1989 do 2006

	Pithart 1990- 1992	Klaus 1992- 1996	Klaus 1996- 1998	Tošovský 1998*	Zeman 1998- 2002	Špidla 2002- 2004	Gross 2004- 2005	Paroubek 2005- 2006
Počet mužů	24	25	22	15	19	15	16	16
% mužů	96	100	95,6	88,3	100	88,3	88,9	88,9

Počet žen	1	0	1	2	0	2	2	3 (- 1) **
% žen	4	0	4,4	11,7	0	11,7	11,1	11,1
Celkem	25	25	23	17	19	17	18	18

Zdroj: Rakušanová (2004), aktualizováno autorkou

* úřednická vláda (5 měsíců)

** Ministryně zdravotnictví odstoupila; tři ženy ve vládě se sešly na velmi krátké období.

U zastoupení v obecních zastupitelstvech a dále v Evropském parlamentu můžeme říci, že po volbách do EP v roce 2004 bylo zvoleno 22,6 procenta žen. Vše naznačovaly již kandidátky jednotlivých politických stran, které byly ovlivněny písemným apelem z orgánů EU, že se očekává, že budou nominovat více žen. Strany si také byly vědomy, že ženská tvář na kandidátkách jim může v tomto případě přitáhnout hlasy. Proto si však ještě není možné myslet, že se české vnitrostranické klima začíná nějak proměňovat. V ostatních případech funguje při sestavování jiný stranický klíč, ženám spíše nepříznivý, což naznačují i kandidátky velkých stran po předešlých parlamentních volbách v červnu 2006.

Přesto ale když se podíváme na kandidátky do EP blíže, tak zjistíme, že na prvních deseti místech kandidátek parlamentních stran vše vypadá následovně:

U ČSSD jde o 3 ženy a 7 mužů, u KDU-ČSL o 1 ženu a 9 mužů, u KSČM o 2 ženy a 8 mužů, u ODS o 1 ženu a 9 mužů a konečně u US o 5 žen a 5 mužů. Z neparlamentních stran stojí za zmínku kandidátky Strany zelených a Strany pro otevřenou společnost, na kterých se muži a ženy střídají. Zatímco v případě Unie svobody se jedná spíše o náhodu než záměr, u SZ a SOS se jedná o deklarovaný princip. Všechny tři strany měly ovšem jen minimální šanci ve volbách uspět, pouze v případě Unie svobody měla šanci lídryně kandidátky. Situace pak potvrzuje známý jev, že ženy se objevují nejvíce tam, kde je boj o lukrativní pozice předem ztracený. (Ženy a muži v datech, 2005).

Ačkoliv se v posledních letech zdálo, že zastoupení žen se obecně mírně zvyšuje na všech úrovních, nebyl to výsledek cílevědomé snahy prosazovat rovné příležitosti. Například u obecních zastupitelstev nárůst žen souvisí spíše s tím, že hlavně v menších obcích, jakmile jednou ženy dostanou starostenský úřad, udrží si ho několik volebních období, protože na této úrovni není jinak o veřejné posty takový zájem. Zdá se, že ženám pomáhá ke zvolení skutečnost, že jsou delší dobu, ještě před volbami, vidět v neziskovém sektoru či se angažovaly v nějaké konkrétní občanské akci. Zde jsou jasné odlišné předvolební strategie, kdy u žen má předvolební kampaň delší průběh. Je však pravdou, že nekomunální úrovni více než polovina žen kandiduje za nezávislá sdružení. Zvolených kandidátů bez politické příslušnosti je zde bezmála 83 procent (*Rakušanová, 2004:13*). Pokud jde o participaci žen na politickém rozhodování v regionech, tři kraje vyčnívají nad ostatními. Podle metodiky mocenského koeficientu jsou jimi kraj Liberecký, Vysočina a Moravskoslezský. Na opačném konci se pak nacházejí kraje Jihomoravský, Olomoucký a Královéhradecký (*Rakušanová, 2004:14*).

6.4 Postavení žen v politických stranách

Je pravdou, že vedení politických stran obsazují převážně muži. Od roku 1989 stáli v čele všech významných politických stran, výjimku tvořily A. Hromádková ve funkci předsedkyně DEU v první polovině 90. let a Hana Marvanová, která byla historicky první ženou v čele parlamentní politické strany, tedy konkrétně Unie svobody. Pokud vezmeme v potaz fakt, že v ČR jsou zaregistrovány desítky politických stran, ale pouze zlomek z nich vedou předsedkyně, tak nás nepřekvapí situace v parlamentních stranách, kterou zachycuje následující tabulka. U konzervativních křesťanských demokratů je poměrně velké zastoupení. V těchto stranách mívají stranickou legitimaci všichni členové rodiny. V roce 2005 začaly mizet ženy z vyšších pozic. Například donedávna dvě místopředsedkyně KSČM, ve straně ED před sloučením s SNK byla jedna místopředsedkyně atd. V širším vedení parlamentních stran pak tvoří ženy maximálně 10 procent (*Rakušanová, 2004*).

Tabulka č. 6.4.: Členská základna parlamentních politických stran a zastoupení žen ve vedení (tzn. strany, které mají zastoupení v dolní či horní sněmovně Parlamentu ČR nebo v Evropském parlamentu)

	2005 (2002)	% žen (2005)	Počet místo- předsedkyň	Celkem členky/ové v předsednictvu	Předsedkyně
ČSSD	(17 026)	29,7	1/ ze 4 celkem	1/7	-
KDU-ČSL	(50 657)	52,9	-	-/9	-
KSČM	(113 027)	43,3	1/4	1/8	-
ODA	(1 550)	N/A	-/2	1/6	1
ODS	(18 280)	38,2	1/5	1/6	-
SNK-ED*	> 800***	N/A***	-/3	1/12	-
SZ**	> 2000***	cca 1/3***	2 /3	2/6	-
US-DEU	(3 152)	29,1	-/4	-/7	-

Zdroj: Stínová zpráva z roku 2004 a webové stránky jednotlivých stran.

* má zvolené zástupce v Evropském parlamentu, Senátu, krajích

** má zvoleného senátora

*** oslovené strany nezaslaly údaje; jedná se o hrubý odhad na základě informací v médiích

V řadě evropských zemí přijímají jednotlivé politické strany aktivní opatření proto, aby se zvýšil počet žen na kandidátních listinách a tudíž ve volených pozicích, a to i tam, kde jim to nenařizuje volební zákon. V České republice je dosud jednou českou politickou stranou

oficiálně používající kvóty ČSSD. Jedná se o vnitřní kvótu 25 procent žen doplňovanou do všech stranických orgánů. Díky kvótě musí být v předsednictvu na všech úrovních vždy nejméně jedna žena, kvóta se ale nevztahuje na kandidátní listiny ani na zastoupení ve vládě, což bylo jasně ukázáno za vlády Miloše Zemana. Součástí ČSSD je stranická ženská organizace Sociálně demokratické ženy. Až do roku 1999 navrhovala kandidátky na doplnění do příslušné kvóty z řad svých členek, na sjezdu v témže roce došlo ke změně stanov a nominace žen na doplnění teď závisí na příslušných výborech, které mohou nominovat ženy bez ohledu na jejich členství v SDŽ. Vzhledem k tomu, že členkami SDŽ se stávají ženy zajímající se o problematiku ženských práv, výsledkem této změny je, že bývají nominovány ty ženy, které se o ni naprosto nezajímají. Ženskou organizaci přidruženou ke straně má také KSČM, kdy se jedná o levicové kluby žen a v březnu 2004 založila ženskou platformu i KDU-ČSL. Jinak můžeme říci, že kromě ODS, má svůj přidružený klub každá velká politická strana (*Stínová zpráva o stavu genderových studií, 2006:51*).

Žádný z klubů zatím nemá vypracovanou koncepci, jak prosazovat ženy do politiky, případně jak ženy doškolovat, aby měly větší šance se ve straně uplatnit a posléze se umístit na volitelných místech na kandidátních listinách. Nefunguje ani žádná formální nebo neformální síť političek napříč politickým spektrem, která by sloužila jako zázemí pro strategické vyjednávání o otázkách týkajících se rovných příležitostí. Za zajímavou výjimku lze považovat každoroční neformální pracovní setkání starostek, které svolává a pořádá starostka a nezávislá senátorka Liana Janáčková již od roku 1991, kdy zvané jsou opravdu všechny české starostky.

U vnitrostranického klíčování při sestavování kandidátních listin, je vhodné sledovat také úspěšnost kandidátek. Je poměrně zajímavé, že poslankyně ODS vykazují největší úspěšnost ve znovuzvolení do dolní sněmovny. Z 8 současných poslankyň 7 slouží minimálně 2. volební období, jedna konce třetí. U KDU-ČSL lze také sledovat podobnou úspěšnost, i když u malého vzorku dvou poslankyň. U levicových stran je patrná fluktuace, kdy z deseti poslankyň ČSSD jen dvě odsloužily více období, u 11 komunistických poslankyň mluvíme o 3 z nich (*Stínová zpráva o stavu genderových studií, 2006:51*).

6.5 Funkce jmenované – veřejný sektor

K dispozici jsou pouze dílčí údaje o zastoupení žen v dané oblasti. Jediná čísla, která se objevují ve Zprávách pravidelně od roku 1998, se týkají zastoupení mužů a žen ve vedoucích pozicích jednotlivých rezortů. Státní správa je označována za sektor přefeminizovaný, ale pravdou je, že podíl žen rapidně klesá s vyššími funkcemi, jako celkem dostačující by se dal označit počet žen pouze na nejnižší řídicí funkci, což je vedoucí oddělení, a zde se pohybuje kolem 30 procent. Při analýze jiné pozice na ministerstvech tak na postu náměstkyně je necelých 17 procent, na postu ředitelky odboru kolem 20 procent, na pozici vedoucí oddělení kolem 30 procent, jako ostatní odborové pracovnice je to 50 procent a ředitelky resortních institucí je to kolem procent 12 (*Souhrnné zprávy o plnění Priorit, 1998-2002*).

Ekvivalentem ministerstev na úrovni krajů jsou krajské úřady. Počty žen a mužů na jednotlivých vedoucích funkcích nejsou nikde souhrnně uváděny. Nicméně z webových stránek lze zjistit alespoň počty žen a mužů ve funkci ředitele úřadu. V současné době pozici zastává deset mužů a tři ženy. Pokud jde o postavení žen veřejném sektoru mimo ministerstva, ani zde neexistuje žádný celkový přehled. Ženy na nejvyšších pozicích jsou jevem natolik ojedinělým, že je lze bez problému vyjmenovat, jinak lze počty žen sledovat podle jednotlivých sektorů. Co se týče jednotlivých sektorů, jako typický příklad může sloužit například soudnictví. Zastoupení žen v něm je vysoké. Nyní hovoříme o 64 procentech. Vzrostl počet soudkyň Ústavního soudu na 30 procent z dřívějších 14, ale kleslo zastoupení žen na Nejvyšším soudu z 26 na 23 procent (*Souhrnné zprávy o plnění Priorit, 1998-2002*).

Obecný trend nedostatečného zastoupení žen lze také sledovat ve veřejnoprávních médiích. V čele České televize stojí muž, mezi dalšími osmi lidmi ve vedení jsou dvě ženy. Český rozhlas také řídí muž, mezi dalšími pěti lidmi ve vedení je jedna žena. V Radě pro rozhlasové a televizní vysílání jsou čtyři ženy a devět mužů. V Radě České televize jsou čtyři ženy a deset mužů.

6.6 Funkce jmenované – soukromý sektor

Také v dané oblasti existuje v ČR obecná statistika až za poslední rok, takže není možné provést srovnání. Vláda byla totiž v poslední době velice aktivní ve snahách motivovat

soukromý sektor k prosazování rovnosti žena mužů. Spolupracovala s neziskovým sektorem na soutěži o nejlepší firmu s rovnými příležitostmi pro ženy a muže. ČSÚ zpracovává statistiky o zastoupení žen ve strategických a řídicích pozicích v národním hospodářství. Nejvyšší zastoupení mají mezi vedoucími pracovníky finančních a hospodářských útvarů, skoro 46 procent a v organizacích zaměřených na poskytování obchodních služeb 40 procent. Nejméně je žen mezi vedoucími pracovníky ve stavebnictví a zeměměřičství jen 7 procent a v průmyslu a výzkumu, též 7 procent. (Ženy a muži v datech,2005)

Mezi podnikateli tvoří ženy 26 procent mezi osobami samostatně výdělečně činnými a ve vlastním podniku pracuje pouze 11 procent všech zaměstnaných žen, podíl mužů je dvakrát vyšší. (Ženy a muži v datech,2005).

7 Typy genderových nestátních neziskových organizací a jejich financování

7.1 Historie a současný stav

Nestátní neziskové organizace mají v ženském hnutí naprosto nezastupitelnou roli. Po roce 1989 zahájily debatu o otázkách postavení žen a mužů ve společnosti a kdo jako první upozorňoval na porušování ženských lidských práv, stát se začal systematicky problematikou zabývat až v letech 1997/98, kdy byly vypracovány první Priority a vzniklo oddělení rovnosti mužů a žen na Ministerstvu práce a sociálních věcí. Také v současné době jsou to především zástupkyně nestátních neziskových organizací, které vystupují v médiích a publikují články na nejrůznější témata týkající se genderové rovnosti, čímž ovlivňují nejširší veřejnost. Další aktivity nestátních neziskových organizací zahrnují širokou škálu oblastí, které by bez nich nebyly realizovány a které stát nikdy nemůže nahradit.

Nestátní neziskové organizace tvoří nedílnou institucionalizovanou součást občanské společnosti a zároveň působí jako významný aktér procesu reprezentace zájmů. Nestátní neziskové organizace mají v moderních demokraciích nezastupitelnou roli, přičemž jejich hlavní předností je flexibilita a rychlost, s jako nabízejí konkrétní řešení daných společenských problémů na základě skutečných potřeb klientů.

Do roku 1989 u nás vyvíjela činnost jediná oficiální ženská organizace a to Československý svaz žen. Výjimku tvořily Pražské matky, což byla organizace rodičů, kteří v oblasti Prahy bojovali za výrazné zlepšení životního prostředí. Po roce 1989 se hlavní iniciativou skupiny stala snaha o zřízení mateřských center, kterých je dnes v České republice kolem 130. Po roce 1990 je pak vidět poměrně velký rozmach nezávislých ženských organizací, kdy na konci roku jich již bylo v ČSFR okolo 36 a z toho většina v ČR. Velice záhy byl iniciován pokus o založení střeškové organizace a tak vznikl Ženský klub český a Rada žen České republiky, které později v roce 1991 svolala i první Národní kongres žen. Z kongresu pak vzešly jasné požadavky adresované příslušnému federálnímu shromáždění a národním orgánům. Mezi nejdůležitější patřila výzva k dodržování Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen. Zde zmíněné střeškové organizace již dnes neexistují jako mnoho dalších organizací vzniklých v této překotné době. (Chaloupková, J., 2002)

Předválečné ženské organizace jako byla YMCA, Ženský klub český či Brněnský spolek Vesna se po roce 1989 nedomohly navrácení jejich majetku i přes veškeré apely na různé státní instituce. (Chaloupková, J.,2002)

Dnes v České republice působí kolem 70 genderových nestátních neziskových organizací. Organizace pokrývají celou řadu aktivit, jedná se o charitativní a sociální činnost a pomoc ženám z nejrůznějších skupin, dále se jedná o činnost vzdělávací a osvětovou, o lobování, zapojení se do nejrůznějších mezinárodních projektů atp. V poslední době vznikly genderové organizace jež založily etablované akademické a společenské instituce a nadace. Jsou jimi např. Otevřená společnost, o.p.s. , a Fórum 50 procent, které založila Nadace Open Society Fund Praha, či NKC- Ženy a věda, založené Sociologickým ústavem AV ČR. Velká část genderových nestátních neziskových organizací se oproti raným devadesátým létům profesionalizovala. Profesionalizace se projevila jak v organizačním zázemí nestátních neziskových organizací, tak ve zkvalitnění mediální prezentace a komunikace s veřejností. S tím souvisí i tlak ze strany relevantních státních orgánů, aby se genderové nestátní neziskové organizace unifikovaly a vytvořily střešové organizace, se kterými by pak mohly komunikovat a předávat jim projednávané dokumenty ke komentářům. V tomto procesu získaly některé organizace jako La Strada, Gender Studies, či Bílý kruh bezpečí jakýsi status expertů a poradních orgánů ve specifických oblastech, což jim otevřelo možnosti navazovat kontakty v rámci státní správy a ovlivňovat politické procesy.

7.2 Typy nestátních neziskových organizací

„Klasické“ nestátní neziskové organizace

- a) Organizace zabývající se sociální oblastí se zaměřením na pomoc konkrétní skupině žen.

Do skupiny patří například Elektra , tedy pomoc ženám zneužívaným v dětství a ženám znásilněným, Hnutí za aktivní mateřství, tedy poradenství týkající se porodu a kojení, Jantar, tedy svépomocná skupina žen po ablaci prsu, Magdalenkám, tedy provoz azylového zařízení pro oběti domácího násilí a mnoho dalších.

- b) Organizace zabývající se zejména informační a osvětovou činností, lobováním a ženskými právy.

Zde lze zmínit například Aperio, tedy společnost pro zdravé rodičovství, Český svaz žen, Gender Studies o.p.s., Genderové informační centrum NORA, proFem, Sdružení Jihočeské matky atd.

- c) Organizace zabývající se všeobecně lidskými právy, včetně ženských práv.

Sem patří například Amnesty International, Bílý kruh bezpečí, Český helsinský výbor, Člověk v tísni, Gay a lesbická liga, Otevřená společnost, Nesehnutí.

- d) Aktivity související s feministickým hnutím nezajištěné konkrétní organizací.

Jde například o Projekt Rozdílné rytmy, divadelní přestavení Vagina monology, výstavy vydavatelství One Women Press Marie Chřipkové, které se specializují na vydávání feministické literatury (*Stínová zpráva o stavu genderových studií, 2006:109-112*).

Organizace existující v rámci politických stran a církví

Sociálně demokratické ženy (ČSSD), Levicové kluby žen (KSČM), Sdružení žen KDU-ČSL, Sdružení Česká katolická charita, Unie Katolických žen, Kluby křesťanských žen atd.

Klubová a profesní sdružení

Fórum žen, Asociace podnikatelek a manažerek, Moravská asociace podnikatelek a manažerek, ČAPA- Česká asociace porodních asistentek aj.

Akademická a výzkumná pracoviště

Katedra genderových studií FHS UK v Praze, Genderová studia FSS MU v Brně, oddělení Gender a sociologie v Sociologickém ústavu AV ČR, NKC Ženy a věda.

7.3 Financování genderových nestátních neziskových organizací

V ČR dodnes neexistuje systematická finanční politika a podpora státu vůči ženským nestátním neziskovým organizacím (NNO). Organizace se navíc potýkají se skutečností, že ministerstva nevypisují pro oblast rovnosti žen a mužů žádné speciální programy, a tak s většinou projektů ani nemohou o státní dotace žádat. Ačkoli v posledních letech nějaké finance od státu získaly, jejich ekonomická situace zůstává tristní. Jediným finančně soběstačným subjektem zůstává Český svaz žen, kterému zbyla z období před rokem 1989 část majetku a který si zachoval placenou celorepublikovou síť tajemnic. Organizace disponující dnes vlastní kanceláří a placenými silami jsou většinou stále závislé na zahraničních zdrojích. Organizace působící při politických stranách a církvích jsou finančně závislé na nich, většinou nejsou samostatnými subjekty, a tak ani nemohou žádat o dotace ze státního rozpočtu. Pouze na dílčí akce, jako jsou konference, semináře, mohou dostat finance od nejrůznějších nadací, ve většině případů zahraničních. Jsou to například Nadace Friedricha Eberta, Nadace Heinricha Boella, Nadace Konráda Adenauera, Wesminsterská nadace apod. (*Iniciativa společnosti EQUAL, 2002-2004*)

Po vstupu České republiky do EU se situace nestátních neziskových organizací zásadně změnila, jednak tím, že přišly o některé zdroje, kde řada zahraničních investorů i nadací přesunula svoji podporu dále na východ, neboť začala ČR považovat za konsolidovanou demokratickou zemi, a dále že došlo k ukončení předstupních programů EU, jako byly Phare, Acess. Na druhé straně se ovšem otevřely nové zdroje, tedy Evropské strukturální fondy. Čerpání prostředků provázejí obtíže spojené s mechanismy vyplácení podpory. Metodiky genderového rozpočtování vypracovaná ve spolupráci s MF byla sice jistým krokem dopředu, avšak kvůli jejímu doporučujícímu, tedy na městech a krajích nezávaznému, charakteru se v praxi příliš neuplatňuje.

Jiné ekvivalentní Zprávy o plnění Priorit obsahují přehledy, jaké konkrétní částky byly uvolněny jednotlivými resorty na programy realizované neziskovými organizacemi, u organizací genderových se přehled nevede. Ve Zprávách se informace o státních dotacích poskytnutých na projekty související s postavením žen ve společnosti objevují naprosto nahodile, někdy není uvedena ani konkrétní částka. Výhodou státních dotací je velký tematický rozsah a také možnost získat i relativně malé částky na menší projekty, v kontrastu k objektům v řádů milionů korun z Evropských strukturálních fondů. Většina rezortů však nemá specifické programy zaměřené na rovné příležitosti. Některé nestátní neziskové

organizace sice získávají dotace v rámci jiných programů, ale jiné tuto možnost nemají vůbec. Největším problémem se pak jeví neprůhlednost systému přidělování dotací v dané oblasti, chybí jasné určení, kolik finančních prostředků bylo na tuto politiku vyčleněno, jakým způsobem a na jaké aktivity byly peníze použity. Řešením by mohlo být buď vypisování specifických programů na podporu rovných příležitostí či jasné vymezení této problematiky v rámci jiných programů. (*Souhrnné Zprávy MPSV, 2000-2006*)

Institucí, která je koordinátorem celostátní agendy je Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV). MPSV by mělo v této souvislosti zaujímat v plnění opatření první místo. V několika prvních Zprávách uvádí, že udržuje průběžný pracovní kontakt se všemi aktivními ženskými organizacemi, případně jedenkrát ročně pořádá setkání s cílem zjistit požadavky a potřeby dotací nestátních neziskových organizací. Bohužel až do roku 2001 ve svých Zprávách v podstatě nevedlo agendu vřesných částek, na které byly použity dotace Ministerstva. Dodnes jsou všechny informace často vedeny v souvislosti s organizacemi poskytujícími pomoc obětem domácího násilí. V dalších oblastech se konkrétní částky objevují jen výjimečně a většinou až v roce 2002.

Z hlediska předělování státních dotací neziskovému sektoru byl důležitým mezníkem materiál „Hlavní oblasti dotační politiky vůči nestátním neziskovým organizacím“, který vypracovala Rada vlády pro nestátní neziskové organizace poprvé v roce 1999. Oblastí bylo původně 10, dnes je jich již přes 20. Ačkoli řada z nich byla zaměřena na specifické skupiny obyvatel, oblast rovnosti žen a mužů mezi nimi nefigurovala, a to i přesto, že členkou Rady byla také zástupkyně Ministerstva práce a sociálních věcí, národní koordinátora genderové problematiky. Agenda se dostala mezi hlavní oblasti státní dotační politiky jako podpora rovných příležitostí žen a mužů teprve v roce 2000.

Rada vlády pro nestátní neziskové organizace (RNNO) také v této souvislosti vydává brožuru „Rozbor financování nestátních neziskových organizací z vybraných veřejných rozpočtů“. V dokumentu se v roce 2002 poprvé objevuje také oblast rovných příležitostí mužů a žen. V souhrnných tabulkách dotací z rozpočtu krajů a státního rozpočtu, tedy peněz ministerstev se jako u jediné ze všech oblastí objevuje částka nulová. Což ovšem jasně mluví o špatné komunikaci resortů, protože, jak jsem se již zmínila výše v ten samý rok Ministerstva některé projekty ženských organizací financovala. Ačkoli některé ženské nestátní neziskové organizace získávají prostředky ze státních dotací, děje se tak většinou nekonceptně a zcela

nahodile v rámci jiných programů. (*Rozbor financí NNO z vybraných veřejných rozpočtů, 2002*)

U financování nestátních neziskových organizací se nelze nezmínit o státních prostředcích z rozdělování Fondu národního majetku, respektive Nadačního investičního fondu. Mladé genderové organizace v době rozdělování neměly takové prostředky, aby se mohly stát nadacemi, byly tedy z této příležitosti naprosto vyloučeny. Ani Český svaz žen, který jako jediná ženská organizace měl k dispozici dostatečně velké základní jmění, bohužel zahájil proces registrace nadace Žena teprve na konci roku 1998.

Zcela samostatnou oblast tvoří *Evropské strukturální fondy*. Jsou v postavení, kdy v podstatě nahrazují úlohu státu jedná-li se převážně o větší částky. Co se týče genderu, tak je určitě zajímavý Evropský sociální fond. Čerpání z prostředků ESF umožňují čtyři programy, ve třech z nich je explicitně jako jedna z priorit zakomponována tematika rovných příležitostí. Jedná se o Operační program Rozvoj lidských zdrojů. Každá výzva má pevně dané minimální částky, o které lze žádat. Jedná se řádově o sta tisíce, což je bohužel pro menší nestátní neziskové organizace nereálné a nemají se tudíž možnost zapojit. Finance jsou pak propláceny průběžně a zde je také problém, protože organizace musí mít pevné finanční zázemí, aby mohly financovat administrativní pozice v průběhu žádosti o grant, který navíc vůbec nemusí být udělen. Posledním problémem je také fakt, že finance z fondů Evropské unie nezabezpečují dostatečné pokrytí nákladů spojených s chodem organizace. Grantové soutěže tedy většinou vyžadují širší koalice mezi neziskovými organizacemi a dalšími partnery a kladou vysoké nároky na manažerské a organizační schopnosti příjemce dotace. Rozvojové partnerství je například jedním z principů Iniciativy společnosti EQUAL, jehož cílem je dosažení lepších výsledků prostřednictvím propojení poznatků z různých oblastí. Je tedy zřejmé, že spolupráce s administrativně silnějšími nestátními neziskovými organizacemi se pro ty menší stává jedinou možností, jak alespoň částečně dosáhnout na finance z EU. (*Iniciativa společenství EQUAL, 2006*)

Mezi dalšími variantami jsou nadace. U nás existuje několik nadací, které podporují projekty genderových nestátních neziskových organizací. Mezi nejdůležitější patří Nadace Růže, jejímž zřizovatelem jsou Sociálně demokratické ženy, podporuje působení žen ve veřejném a politickém životě, jejich vzdělávání aj. O projektech, které nadace podpořila však nejsou dostupné informace. Mezi další pak patří Nadace Žena, jejímž zřizovatelem je Český

svaz žen, rozděluje finanční prostředky zejména na realizaci projektů souvisejících se vzděláváním žen a zvyšováním jejich informovanosti a rozšiřováním jejich právního vědomí i sebevědomí. Další nadací je Nadace Open Society Fund Praha, která od roku 1997 vynakládá prostředky na podporu ženských nestátních neziskových organizací a systémových změn v otázkách postavení žen a mužů. Program Společnost, muž a ženy z aspektu gender byl v letech 1997-2004 rozdělený na dvě části – grantový program pro ženské nestátní neziskové organizace a organizování vzdělávacích cyklů pro učitele a učitelky společenských vědních oborů. V roce 2003 iniciovala Nadace OSF Praha vznik prvního ženského nadačního fondu v Čechách. Pod názvem Slovak-Czech Womans Fund vznikl bilaterální fond, jehož hlavním cílem je rozvoj ženské filantropie. Nadace také iniciovala vytváření některých koalic nestátních neziskových organizací, jako například KOORDONY. Další nadací, jež v minulých letech podpořila řadu genderových nestátních neziskových organizací je Nadace rozvoje občanské společnosti, která vidí své základní poslání právě v podpoře organizací občanské společnosti a je jedinou nadací, jež administruje finanční prostředky ESF.

7.4 Koncepce spolupráce genderových nestátních neziskových organizací a státu

V dokumentu Priority a postupy vlády se již několik let objevuje opatření ve stále stejném znění: „Zabezpečit, aby jednotlivá ministerstva a správní úřady v rámci svých kompetencí navazovaly spolupráci s nevládními organizacemi zabývajícími se rovnými příležitostmi žen a mužů a pokračovaly ve vyhledávání a rozšiřování spolupráce. Součástí této spolupráce může být i vyžadování stanoviska k připravovaným právním předpisům nebo jiným zásadním rozhodnutím.“ (*Priority Vlády*, 2006:1.4)

Rada vlády pro nestátní neziskové organizace každoročně vydává *Zprávu o neziskovém sektoru v České republice a Rozbor financování nestátních neziskových organizací z vybraných veřejných rozpočtů*. Zde jsou zveřejňovány poskytnuté dotace v rámci režimu státní dotační politiky. Další instituce, jež může doporučovat, nikoliv však předkládat závazné návrhy vládě přímo v oblasti rovných příležitostí je Rada vlády pro rovné příležitosti žen mužů. Poslední vládní institucí je pak Rada vlády ČR pro lidská práva.

Sociologickým ústavem ČR bylo provedeno několik výzkumů spolufinancovaných státem. Ty se ale týkaly problematiky občanského sektoru obecně. Podobě i Centrum pro výzkum občanského sektoru provedlo řadu výzkumů zaměřených obecně na občanský sektor. Řada výzkumů provedených CVNS byla pak publikována Radou vlády pro nestátní neziskové organizace.

V rámci zkoumání podmínek fungování genderových nestátních neziskových organizací byly realizovány dva projekty Enlargement, Gender and Governance, The Civic and Political Participation and Representation of Women in EU Candidate countries, jenž byl podpořen v rámci rámcového programu ES. V rámci projektu byla uspořádána závěrečná konference v Praze, jíž se účastnilo i několik málo pracovníků pověřených v rámci jednotlivých rezortů genderovou problematikou. Vybrané publikované výsledky výzkumu byly rozesílány zdarma v průběhu trvání projektu na všechna ministerstva, konkrétně pracovnícím pověřeným genderovou problematikou, a i do Rady vlády pro rovné příležitosti pro ženy a muže. (Hašková, H.,2005:1077-1110)

V letech 2002-2005 provedlo oddělení Gender a Sociologie Sociologického ústavu AV ČR projekt Constructing Supranational Political Spaces, The European Union, Eastern Enlargement and Womens Agency, který koordinovala Joanna Regulská a byl financován National Science Foundation USA. Také zde byly vybrané publikované výsledky výzkumů rozesílány zdarma v průběhu trvání projektů na všechna ministerstva, konkrétně i na Rady vlády pro rovné příležitosti pro ženy a muže (Hašková, Křížová,2003).

7.5 Vzájemná spolupráce genderových nestátních neziskových organizací

Pokud mluvíme o spolupráce je potřeba se zaměřit na koalice. V současnosti lze v rámci občanského sektoru hovořit o asociacích a sdruženích. Je to *Asociace pro rovné příležitosti*, která je občanským sdružením, které sdružuje 23 genderových nestátních neziskových organizací a zaměřuje se, mimo jiné, na poskytování informací členským organizacím, navazování spolupráce mezi nimi či sledování české legislativy související s rovnými právy žen a mužů a jejich sladování legislativou Evropské unie. Příčinou nízké

aktivity tohoto sdružení může být nedostatečné finanční zázemí, vše se tak odehrává na dobrovolné bázi.

Jako další je určitě potřeba zmínit KOORDONU, koalici organizací proto domácímu násilí, která vznikla na místo Koordinačního kruhu prevence násilí na ženách. Je volným sdružením nestátních neziskových organizací, a to jak poraden, organizací poskytující osvětu, tak i azylových domů. Koalice se zabývá přímou i nepřímou pomocí ženám. Jako regionální koalici organizací a jedinců, jejímž cílem je zabezpečení genderové rovnosti ve střední východní Evropě a státech SNS se můžeme zmínit o KARAT coalition, která sdružuje 54 subjektů a jsou v ní zastoupeny i 4 české organizace. Podobně započala svoji činnost i iniciativa České ženské lobby, která je pobočkou velmi silné evropské organizace European Womens Lobby. Česká iniciativa nemá právní subjektivitu a o jejích konkrétních činnostech je jen velmi málo informací.

8 Organizace pracující v oblasti občanského sektoru na podporu žen v politice

Tato část práce má za cíl nastínění konkrétních aktivit, které fungují na podporu problematiky podpory žen v politice. Jejich porovnání s potřebami a konkrétními dosaženými výsledky. Vybrala jsem si tři organizace, které jsou na poli podpory žen v politice nejvýznamnější. Je pravdou, že by bylo možné najít i organizace další, ale ty se problematiky dotýkají jen velmi málo, sporadickými akcemi či nabídkou pomoci při jejich organizování. Body, které konkrétně zkoumám jsou, jak jsem již předeslala, tedy i body teoretické části práce. Je analyzován vliv nestátních neziskových organizací na legislativu, práce s Evropskou unií, snaha o prosazování koncepce rovného zastoupení žen a mužů v mocenských pozicích, podpora vstupu žen do politiky, je také zmiňován výcvik političek a v neposlední řadě i popis snahy o změny v institucionálním zajištění dané problematiky.

8.1 Gender studies, o.p.s.

Historie (*online- historie GS, 2007*)

Vznik a rozvoj společnosti můžeme rozdělit do několika fází. Nezisková organizace Gender Studies byla založena v listopadu 1991 v bytě socioložky Jiřiny Šiklové jako odborná knihovna, tak zvané Curriculum centrum a kontaktní středisko českých ženských organizací. Důležitým impulsem pro založení centra bylo evropské setkání žen z Východu a Západu v Dubrovniku v létě roku 1991 a konference Zeny v měnící se Evropě v Dánsku, na níž se Jiřina Šiklová usnesla s Ann Snitow, členkou Network of East West Women, na neformální podpoře při založení centra genderových studií v Praze. V bytě J. Šiklové se začaly hromadit knihy a začala vznikat unikátní sbírka feministické literatury, v počátcích především sbírky univerzity v Santa Cruz.

Kromě J. Šiklové se na počáteční činnosti GS podílela také knihovnice Jana Hradilová a Kanadanka Laura Busheikin, kolem nichž se vytvořila skupina žen, zakladatelek budoucí Nadace Gender Studies. Byla oficiálně zaregistrována koncem roku 1992 a po změně zákona v roce 1998 přeměněná na obecně prospěšnou společnost. Byt J. Šiklové se na několik let stal kontaktním místem, v němž byly pořádány přednášky, diskuze a později i jazykové kursy, docházelo k nejrůznějším setkáním se zahraničními feministkami, které v té době hojně Prahu navštěvovaly. Jedna z prvních významných diskusí se uskutečnila už v listopadu 1991 v bytě

Mirka Vodrážky na téma rozpor mezi západním a východním vnímáním ideologie feminismu, kdy záznam z diskuse otiskl časopis Vokno. Ve stejné době natočila Ljuba Václavová veřejnou diskuzi Respektování, první pořad, který se o feminizmu objevil v České televizi. V roce 1992 vyšly první studie o feminizmu a gender v odborných časopisech, začal první cyklus přednášek na FF UK. Pro původní registraci Nadace GS získala organizace první dlouhodobější finanční příspěvek od německé nadace Frauen Anstiftung, z dobrovolnic se staly první zaměstnankyně, byl zakoupen první počítač a fax, knihovna vybavena nábytkem a organizace začala fungovat.

Dlouhodobou spoluprací s německou nadací z Hamburku umožnila a zprostředkovala Saša Lienau, pozdější zakladatelka organizace proFem. Frauen Anstiftung a po jeho sloučení s ostatními nadacemi zelených se stala pro GS na řadu let nejdůležitějšími sponzory. Díky jejich finanční pomoci byly nakoupeny stovky knih, mohly být pořádány pravidelné cykly přednášek na univerzitách i pro širokou veřejnost, dále realizovány konference a semináře. Můžeme tedy, jak jsem již předeslala první fázi GS nalézt od roku 1991 až 1996, kdy se velkou měrou rozrostla knihovna, začalo se se systematickou akvizicí knih, dále vznikla databáze ženských a genderových organizací a sympatizantů. V těchto letech sehrála GS také klíčovou úlohu při zavádění výuky genderové tematiky na českých univerzitách. První program přednášek a diskuzí byl zahájen na podzim 1992 na Fakultě sociálních věd UK, později byl kurz umožněn k výběru i na univerzitách v Brně a Olomouci. Přestože byly kurzy gender studies uznány jako vyučovací předměty, nestaly se součástí žádných univerzitních struktur a byly kompletně organizovány a financovány z prostředků Nadace GS. Je důležité vzpomenout jednu z konferencí, které se úzce váže k našemu tématu, což je Politika s ženami či bez žen?, kdy GS byla hlavním pořadatelem.

Druhou fází historie společnosti bychom mohli zařadit mezi léta 1997 až 2000, GS v té době již sídlí v národním domě na Smíchově. Postupně opouští akademickou orientaci, dozrál čas na zařazení přednášek do univerzitních struktur, organizace dále posunula své aktivity směrem k informační a dokumentační činnosti. Více se zaměřuje na širokou škálu obyvatelstva a práci s médii. V roce 1998 se pak na základě nového zákona stává obecně prospěšnou společností. Tehdy byl také zaznamenán velký úspěch v podobě založení samostatného studia na Filosofické fakultě UK, které bylo později přesunuto na Fakultu humanitních studií UK jako Katedra genderových studií. Nesmíme také zapomenout na sbírku vzácných dokumentů, kterou knihovna GS získala v roce 1997 a která je známa především

pod názvem Archiv Elišky Krásnohorské. Pro nás je opět důležité si povšimnout témat, která se váží k naší problematice, což jsou od roku 1998 pořádané přednášky pod názvem Úterky s gender, které se začaly orientovat na širší a ne jen odbornou veřejnost, probíhaly zde hlavně semináře pro komunální političky a státní zaměstnance.

Třetí vývojové období pak počítáme mezi roky 2001 až 2004, kdy GS přesídlila do nových, významnějších prostor na Praze 2. V roce 2002 se knihovna stala již tak pevnou součástí pražské vzdělávací sítě, že získala grant na pevné připojení k internetu a na sérii seminářů pro veřejnost o základních dílech feministické literatury. V témže roce bylo také spuštěno internetové feministické knihkupectví, které je součástí informačního serveru. Pro nás je důležitá informace, že nepřestaly být aktuální přednášky a semináře pro úřednice státní správy a výjezdní semináře v různých místech České republiky. V roce 2002 byl pak realizován první komplexní projekt s názvem Prohloubení informovanosti odborné veřejnosti v oblasti rovných příležitostí žen a mužů, zaměřený na zástupce státní správy a samosprávy, představitelky nestátních neziskových organizací, zaměstnankyně médií, političky a učitelky ve všech regionech ČR. Na jeho realizaci se podíleli odborníci z řad nevládních organizací státní správy i akademické obce.

O roce 2005 hovoříme jako o roce přelomovém. Společnost vstoupila do poslední fáze, kde se nachází až dodnes. Organizace se zúčastnila několika zajímavých projektů a získala respekt ze strany celé škály institucí – státní a veřejné správy, médií, privátního sektoru i dalších nestátních neziskových organizací. Knihovna se za 15 let rozrostla v největší knihovnu svého oboru ve střední a východní Evropě.

Významné projekty v oblasti prosazování žen v politice

Mezi nejvýznamnější patří Hlas ženám. (*Online- projekt GS – Hlas ženám, 2007*) Projekt patří mezi dlouhodobé, započal roku 2004 a jeho cílem je prosadit co nejvyšší zastoupení žen na volebních kandidátkách politických stran a hnutí a přispět co nejvyrovnanější účasti žen a mužů v politických a rozhodovacích procesech. Projekt je výhradně nepolitický, tedy podporuje všechny kandidující ženy bez ohledu na jejich politickou příslušnost nebo přístup k otázkám rovných příležitostí žen a mužů. Hlavní tezí měla být motivace pro českou politickou scénu a společnost k uvědomění si důležitosti řešení otázek rovnosti mužů a žen na všech politických úrovních, v národním i evropském kontextu.

V jeho rámci byly uspořádány dva kulaté stoly s kandidátkami za různé politické strany a seskupení do Evropského parlamentu- za účasti různých političek z různých politických stran. Diskusní otázka byla Parlament žen: ženy ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2004. Diskuse se mimo jiné zúčastnila Miet Smet, tehdejší poslankyně Evropského parlamentu a někdejší belgická ministryně pro rovnost. Zároveň byla v rámci projektu uspořádána přednáška o roli žen v politice, francouzském paritním zákonu a přístupu politických stran ke kvótám, ale i o jejich zkušenostech z působení na pozici asistentky místopředsedkyně Výboru pro práva žen a rovné příležitosti Evropském parlamentu, a z misí dohlížejících na místní volby v Kosovu a Bosně. Projekt byl mezinárodní spoluprací Gender Studies, o.p.s. a ženské organizace OŠKa se sídlem ve Varšavě a byl podpořen nadací Heinrich-Stiftung.

Dalším projekt s názvem Zvýšení politické participace žen v zejména komunálních volbách byl započat v roce 2005 (*Výroční zpráva GS, 2005*). Projekt byl vedený na národní úrovni za pomoci informační kampaně na podporu žen kandidujících v podzimních volbách do krajských zastupitelstev. Projekt byl výhradně nepolitický – podporoval všechny kandidující ženy bez ohledu na jejich politickou příslušnost nebo přístup k otázkám rovných příležitostí žen a mužů. Hlavní tezí projektu bylo přispět k rozšíření diskuse o rovnosti a rovných příležitostech v ČR, a umožnit ženám hovořit za sebe, respektive mít své zastoupení v krajských zastupitelstvech, které jim v dlouhodobé perspektivě umožní ovlivnit politiku rovnosti a rovných příležitostí.

Projekt zároveň sloužil jako základ k rozšíření diskuse nejen o genderových souvislostech politické participace a podílu žen a mužů na rozhodování, ale také o potenciálních formách podpory rovného zastoupení žen na kandidátních listinách například prostřednictvím stanovení minimální míry reprezentace mužů a žen na kandidátních listinách pro méně reprezentované pohlaví. Zákon by tak do velké míry reagoval na výsledky dostupných průzkumů, podle nichž ženy i muži vnímají vyrovnanější tvář české politiky jako velmi potřebnou – na místní, regionální, národní i evropské úrovni.

Členství v sítích organizací (*Výroční zpráva GS, 2005, s. 19*)

Co se týče zapojení organizace do mezinárodních sítí, tak je potřeba zajisté zmínit *Asociaci pro rovné příležitosti*, kdy Gender Studies, o.p.s. stála při založení asociace v roce 1999. Jejím hlavním cílem je sdružení žen, které pracují v nestátních neziskových

organizacích založených po roce 1989. ARP chybělo vlastní financování až do roku 2003, kdy se jí díky silné podpoře Gender Studies podařilo získat prostředky od Ministerstva zahraničí na projekt Na cestě do Evropské unie – průvodkyně nejen pro ženy. V roce 2004 Asociace pokračovala zejména ve svých lobingových a vzdělávacích aktivitách. Jako další je určitě podstatné zmínit *Českou ženskou lobby*, která je volným sdružením zatím 11 ženských organizací, vytvořených za účelem spolupráce a členství v European Womens Lobby. Přičemž Evropská ženská lobby je největší zastřešující organizací evropských ženských nestátních neziskových organizací, která zahrnuje více než 4000 národních i evropských organizací z 23 členských států EU a dvou kandidátských států. Mezi další pak patří *KARAT coalition*, *WINE*, *REWINDNET* a *NETWORK OF EAST WEST WOMEN*.

8.2 FÓRUM 50%

Historie organizace (*Fórum 50%, Historie, online 2007*)

Občanské sdružení Fórum 50% bylo založeno na jaře roku 2004 a v létě toho roku zaregistrováno u Ministerstva vnitra. Založení organizace iniciovala asi 10ti členná skupina mladých lidí, která se neformálně scházela a během svých diskusí dospěla k názoru, že se je třeba pokusit aktivně změnit současnou politickou situaci v České republice, protože současný stav týkající se nízkého zastoupení žen v rozhodování považovala nadále za neúnosný. Z nespokojenosti a potřeby změny vznikla tedy občanská iniciativa, která vyústila v založení nové české nevládní organizace. Občanské sdružení je vedle webového projektu Hlídací fena zatím jedinou ženskou neziskovou organizací, která se vyprofilovala výhradně na oblast zastoupení žen v rozhodovacích procesech a politice. Ačkoliv v ČR existuje celá řada nestátních neziskových organizací, většinou mají širší tématický záběr a politicko participací žen se zabývají spíše okrajově.

Během podzimu a jara 2005 se podařilo zakládajícím členům zajistit 2 granty na financování počátečních aktivit, zázemí organizace a firemní identitu a plat na částečný úvazek jednoho zaměstnance organizace na 6 měsíců. V dubnu roku 2005 na základě výběrového řízení nastoupila do funkce ředitelky Lenka Bennerová, která realizuje dva počáteční projekty a jejím úkolem je položit základ fungující organizace a rovněž zajistit finanční zdroje na další období a činnost organizace. Organizace se zejména ve svých počátcích těšila velkorysé podpoře Nadace Open Society Fund v Praze, která zdarma poskytla technické zázemí pro chod organizace. V dubnu 2006 pak Fórum 50% začalo realizovat

projekt podpořený Evropským sociálním fondem, což jí umožnilo stát se zcela nezávislou a získat kancelářské prostory na Smíchově.

Projekty k dané problematice (Fórum 50%, Projekty, online2007)

Již uzavřené projekty

Název projektu: Nadstranický zácvik členek a čekatelek politických stran

Rok: 2006

Partnerka: Miluš Kotišová (Hlídací fena)

Donor: Slovak Czech Women's Fund (SCWF)

Aktivity:

- seminář o gender mainstreaming
- seminář o feminismech
- vypracování osobního volebního programu
- výcvik - organizační dovednosti
- kooperativní dovednosti
- povinná četba
- studium cizího jazyka
- mentoring
- publikační minimum
- mediální výcvik - veřejná vystoupení, rozhovory

Název projektu: Volby do PSP ČR 2006 z genderového hlediska

Rok: 2006

Partnerky: Mgr. Iva Baslarová a Mgr. Pavlína Binková, Katedra mediálních a komunikačních studií Masarykovy univerzity

Donor: Nadační fond Slovak-Czech Womens Fund

Aktivity:

- monitoring a analýza voleb a předvolební kampaně z genderového hlediska
- analýza kandidátních listin
- zhodnocení volebních programů stran
- analýza předvolební kampaně v médiích

Název projektu: Ženy do politiky!

Rok: 2004-2005

Donor: Nadace Slovak-Czech Women's Fund

Aktivity:

- vizuální identita organizace
- konzultace
- webové stránky
- kulaté stoly
- letáky

Název projektu: Ženy ve veřejném životě v ČR - projekt nové nestátní neziskové organizace

Rok: 2004-2005

Donor: Nadace Open Society Fund Praha

Aktivity:

- vytvoření strategie organizace
- vytvoření fundraisingového plánu
- komunikační strategie
- rozšíření členské základny

Probíhající projekty

Název projektu: Otevřená univerzita - pilotní studijní program Aplikovaných politických studií pro ženy

Rok: 2007

Donor: Britská ambasáda v Praze

Cíl projektu: Vytvořit mobilní, přístupný, otevřený a uživatelský přívětivý studijní program pro ženy (případně i muže), které se zajímají o veřejné dění a politiku. Takový program přispěje k prolomení některých bariér (např. nedostatek informací a sebedůvěry), které ženám dosud brání v plné politické emancipaci a plném podílení se na správě věcí veřejných.

Aktivity:

vytvoření internetového projektu 3 distančních 3- měsíčních studijních programů

- lokální a regionální politika
- parlamentní a legislativní politika
- výkonná politika/veřejná správa

Název projektu: Nebojme se kvót! Afirmativní akce pro prosazení žen do politiky.

Rok: 2007-2008

Partnerky: Petra Rakušanová (Sociologický ústav Akademie věd ČR), Jana Hybášková (Evropský parlament)

Donor: Nadace Open Society Fund

Aktivity:

- mediální osvětová kampaň
- publikační činnost formou informačního letáku a obsáhlejší brožury o podobách
- afirmativních akcí
- konference s mezinárodní účastí "Democracy between Women and Men in Politics"
- kulaté stoly
- besedy na vysokých školách
- pracovní schůzky se zástupkyněmi/ zástupci politických stran

Název projektu: Regionální zácvik pro političky a nestraničky

Rok: 2007

Partnerky: Miluš Kotišová (Hlídací fena)

Donor: Slovak - Czech Women's Fund

Aktivity:

- rozšíření počtu lektorek zácviků z jedné na 5-10
- výběr vhodných kandidátek, jejich vyškolení a závěrečné testy
- vybudování "mobilního" školícího zařízení
- zácviky v regionech, které povedou nové lektorky ve spolupráci s místními zájemkyněmi

Název projektu: Dejme šanci ženám

Rok: 2006 - 2007

Partnerky: Miluš Kotišová (Hlídací fena), Jana Šmídová a Kateřina Krejčí (Český rozhlas 6)

Donor: Nadace Open Society Fund

Aktivity:

- zpracování a analýza kandidátních listin a výsledků komunálních voleb 2006 ve všech statutárních městech ČR
- osvěta veřejnosti a mediální aktivity
- účast na vytváření rozhlasového pořadu o ženách v politice s důrazem na roli žen v komunální politice
- snaha o prosazení tématu účasti žen na politickém rozhodování do dalších celorepublikových a regionálních medií
- seminář/setkání političek zvolených do zastupitelstev sledovaných statutárních měst
- zácvik pro političky a nestraničky (březen - červen 2007)
- hlavní lektorkou Miluš Kotišová - vedení projektu Nadstranický zácvik členek a čekatelek politických stran

Název projektu: Vyrovnávání šancí žen a mužů v rozhodovacích pozicích a politice

Rok: 2006-2008

Partneři: Katedra genderových studií FHS UK

Katedra občanského sektoru FHS UK

Donor: Evropský sociální fond (ESF), Ministerstvo práce a sociálních věcí

Aktivity:

- osvětové a mediální aktivity
 - soutěž Strana otevřená ženám
 - cyklus kulatých stolů
 - předvolební plakát
 - výstavy fotografií
- síťování nestátních neziskových organizací
 - pravidelné pracovní schůzky
 - odborný seminář o lobbingu
 - závěrečná konference
 - vydávání elektronického bulletinu

- publikace, získávání dat, monitoring tisku
 - publikace
 - výzkumy veřejného mínění
 - analýza voleb z genderového hlediska
 - monitoring tisku

Název projektu: Vyrovnané šance v politice

Rok: 2005-2007

Donor: Nadace Open Society Fund Praha

Aktivity:

- publikace: kniha rozhovorů s českými političkami, odborná studie o politické participaci žen
- Seminář pro zákonodárce/kyně
- pracovní schůzky se zástupci/kyněmi politických stran
- iniciace nadstranické platformy žen
- anketa s političkami, vzešlými z voleb 2006
- pravidelné obesílání a zprostředkování informací pro cílové skupiny, zapojené v projektu (zákonodárci/kyně, zástupci/kyně politických stran, media)
- provozování webových stránek jako informačního zdroje a rádce pro ženy, které uvažují o vstupu do politiky

Za vhodné bych považovala se věnovat dvěma zajímavým projektům: Jako první stojí jistě za zmínku projekt :

1) *Zácvik političek*

Občanské sdružení Fórum 50% zde nabízí zájemkyním z politických stran i nezávislým ženám všestranný nadstranický zácvik.

Jeho hlavním cílem je napomoci adeptkám ujasnit si vlastní cíle (do větší hloubky) a utužit u politických aspirantek dovednosti, které nejenže potřebují, aby úspěšněji prosazovaly svůj program (vč. opatření pro zrovnoprávnění postavení žen a mužů), ale aby rovněž mohly mimo jiné vnést nové životadárné prvky do české politické kultury (spolupráce, informační a komunikační senzitivita, soustředěnost na řešení problémů apod.) Kurz se dělí na dvě části: teoretickou/ teoreticko-praktickou a praktickou. Teoretická / teoreticko-praktická část potrvá

3 sobotní dopoledne respektive 1 víkend (celkem asi 16,5 hodin). Praktická část zabere asi 30 hod. (rozloženo do celého roku, již podle rozvrhu a možností účastnice).

Teoretická /teoreticko-praktická část:

- Seminář o "gender mainstreamingu" a dalších metodách rovnoprávní politiky (1hod.)
- Seminář o společensko-politických problémech z pohledu feminismů (1 hod.)
- Práce s médii (2 hod.)
- Etický kodex političky (1 hod.)
- Organizační dovednosti - jak si vybudovat a vést tým (1 hod.)
- Kooperativní dovednosti vč. mediace (2 hod.)
- Cvičení k větší informační a komunikační senzitivě (1hod.)
- Cizí jazyk; minimum pro pasivní zvládnutí jazyka samostudiem (4 hod.)
- Minimum povinné literatury
- Můj program - vypracování osobního volebního programu (3 hod.) Adeptka si vypracuje vlastní bodový program, který bude skupinově prodiskutován a okomentován. Součástí práce na vlastním programu bude srovnávací studium koncepcí prosazování rovných příležitostí pro ženy a muže jednotlivých politických stran, programů zahraničních feministických stran aj.

Praktická část:

- 20 hod. mentoringu (u několika bývalých i stávajících političek na místní až národní úrovni)
- 3 veřejná vystoupení (debata,...): kde bude vysvětlovat svůj program (3hod.)
- veřejný rozhovor se 3 osobnostmi (coby moderátorka) - v rámci Hovorů mimo kuchyň (3hod.)
- Publikační minimum (3 články k prioritám v "Mém programu")

Po absolvování "kurzu" získají účastnice, kromě drobného dárku, možnost prezentovat se na (nadstranických) webových stránkách www.prezidentka.cz, který se věnuje tématu rovného zastoupení žen v politice.

Zajímavostí určitě je, že se za účast v kurzu platí jen symbolický poplatek 300,- Kč za jeden běh v hotovosti. Z větší části je projekt totiž podpořen Nadací Open Society Fund

Jedná se o volnou nadstranickou platformu 12 žen, z různých politických stran, které prošly Závěkem pro političky a čekatelky politických stran. První dva běhy školení proběhly na jaře 2006 z finančních prostředků nadace Slovak Czech Women s Fund. Kurs pořádalo o.s. Fórum 50 % v čele s koordinátorkou projektu Miluš Kotišovou. Prostor pro vyjádření jejich názorů a aktivit je i na webovém projektu www.prezidentka.cz, v sekci české političky. Podstatné je, že se absolventky kurzu rozhodly nadále pravidelně setkávat a pracovat. Předpokládáme, že k nim časem přibudou i absolventky dalších běhů a rovněž političky, které se kolem Fóra 50% scházely již dříve.

8.3 Nezávislé hnutí NESEHNUTÍ

Historie (*NESEHNUTÍ, Historie, online 2007*)

NESEHNUTÍ založila na podzim 1997 v Brně skupina mladých lidí s cílem aktivně napomoci řešení problémů v oblasti ochrany lidských práv, životního prostředí a práv zvířat. Politické strany, státní orgány či masová média často různé sociální a ekologické problémy ponechávají bez povšimnutí, ať už jde o témata lokální, celostátní nebo globální. Právě zde vidí organizace prostor pro občanskou aktivitu vedenou zdola, kterou považují za efektivní nástroj k prosazování myšlenek ohleduplnějšího přístupu k životnímu prostředí a respektování lidských práv.

Aktivita NESEHNUTÍ sahají od vydávání a šíření informačních materiálů, přes organizování přednášek, výstav, vedení seminářů, pořádání benefičních akcí, až po veřejná vystoupení jako demonstrace, happeningy atd. Ve své práci se orientují na odhalování příčin problémů, a ne jen na povrchní kosmetické úpravy. Při své činnosti se snažíme vedle řešení konkrétních lokálních problémů propagovat i principy společenské změny založené na decentralizaci a samosprávě - tedy přiblížení rozhodovacího procesu těm, jichž se rozhodnutí bezprostředně dotýkají. Ekologická poradna, Zaostrěno na supermarkety, Zbraně nebo lidská práva, Ženská práva jsou lidská práva, Jídlo místo zbraní, Bezpečí pro uprchlíky a dalším aktivitám (spoluorganizují filmový festival Jeden svět, akce na podporu lidských práv v Tibetu a Čechensku, instalovali a udržují Naučnou stezku kolem Brněnské přehrady, zasadili se o zastavení procesu rušení přechodů pro chodce v Brně, spolupořádají akce na podporu zalesnění svahu nevyužívané lyžařské sjezdovky v brněnském Wilsonově lese, na úrovni mimobrněnských skupin NESEHNUTÍ se více věnují propagaci vegetariánství a veganství,

ochraně práv zvířat, úklidům v přírodě a řešení různých lokálních ekologických problémů, apod.)

Cílem všech aktivit, ať už jde o pomoc konkrétním lidem či přírodě, o protest proti devastujícím projektům či pošlapávání práv nebo o osvětovou práci, je ukázat, že změna společnosti založená na respektu k lidem, zvířatům i přírodě musí vycházet především zdola - od aktivních lidí zajímajících se o dění okolo sebe, od lidí, kteří jako nedílnou součást své svobody vnímají i podíl zodpovědnosti za vývoj planety a života na něm existujícího.

Projekty k problematice

Běda mužům, kterým žena vládne, aneb Proč ANO ženy v politice?

Ve spojení s loňskými volbami do poslanecké sněmovny pořádalo NESEHNUTÍ Brno v rámci své kampaně Ženská práva jsou lidská práva sérii besed a přednášek na téma rovné zastoupení žen a mužů v politickém rozhodování a ve veřejné sféře obecně. Mnoho občanů využilo možnost debaty na aktuální téma s ženami, které se jím zabývají v občanském sektoru i v politické oblasti.

Přednášející byla Lenka Bennerová

(ředitelka nestátní neziskové organizace Fórum 50 %, www.padesatprocent.cz)

- 1) úvodní beseda cyklu představila problematiku rovnosti žen a mužů v politice a aktivity organizace Fórum 50 % vč. kampaně „Dost bylo kravat!“
- 2) Proč je třeba podporovat ženy k aktivní účasti na politické moci? Kolik je žen v politice? A kolik by jich tam být mělo? Jak toho dosáhnout? Jsou kvóty tím správným řešením? Chtějí vůbec ženy do politiky? Jaká je situace v ČR a jaká jinde ve světě?

Evropská unie a podpora rovnosti žen a mužů v politice > Anna Čurdová

(členka ČSSD, poslankyně Parlamentu ČR, předsedkyně Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů, www.curdova.cz)

- 1) přednáška a následná beseda představila politiku Evropské unie a činnost Rady Evropy na tomto poli a její doporučení pro členské státy
- 2) Proč a jak je prosazována rovná reprezentace žen a mužů na politickém rozhodování na místní, regionální, celostátní i mezinárodní úrovni? Co říká rezoluce Evropského parlamentu

o ženách v rozhodovacích procesech? Jak se EU staví k otázce kvót? Jaké jsou s nimi zkušenosti v členských státech?

Politicky o politice a ženách v ní > moderovala Iva Baslarová

(ředitelka Genderového informačního centra NORA, www.gendernora.cz)

1) panelová beseda se zástupkyněmi politických stran se šancí získat místa v novém parlamentu aneb politicky o ženách aktivních v politice a přístupu jejich domovských politických stran k problematice ženských práv a rovnosti žen a mužů – byla jedinečná možnost, jak se zeptat na otázky, které vás zajímají!

Neviditelná veřejná žena > Eva Hauserová

(feministická spisovatelka, editorka, bioložka, www.volny.cz/hauserova)

1) Je nedostatek žen ve veřejném prostoru? Angažují se ženy v občanské společnosti či politice z nějakých zvláštních důvodů? Proč je nedostatek žen ve veřejném životě? Lze najít nějaké historické, sociální nebo biologické příčiny či souvislosti?

Ženy a muži po volbách 2006 - budeme si rovni/y? > Jana Smiggels Kavková

(členka nestátní neziskové organizace Fórum 50 %, www.padesatprocent.cz)

- 1) o výsledcích parlamentních voleb a očekávaných krocích vítěze z perspektivy prosazování rovnosti žen a mužů a podpory ženských práv

9 Postavení žen v politice očima studentů Střední školy gastronomické a hotelové - březen 2007

V březnu a dubnu roku 2007 jsem provedla výzkum na 176 respondentech, kdy jsem se snažila najít odpověď na otázku Postavení žen v politice a názor na práci nestátních neziskových organizací v dané oblasti. Zkoumala jsem mj. některé základní postoje, názory a představy, které se týkají postavení žen v politice a potřeby nestátních neziskových organizací pracujících na poli podpory vstupu žen do politiky. U všech otázek byl kladen důraz na pohlaví dotazovaného, což bylo základní diferenciatní kritérium nejvýznamněji ovlivňující názory respondentů. Je pravdou, že jsem byla limitována vzděláním respondentů, kde díky místu konání výzkumu – Střední škola gastronomická a hotelová s.r.o. se pohybují především studenti se středním vzděláním ve věku 15 až 40 let. Někteří respondenti ovšem vrátili dotazník i od jiných členů rodiny a tak rozšířili moji škálu dotazovaných.

Úvodní část speciálního bloku otázek se soustředila na otázku, jakým způsobem studenti vnímají rovnost šancí mužů a žen zastávat politické funkce na celostátní, krajské a místní úrovni.

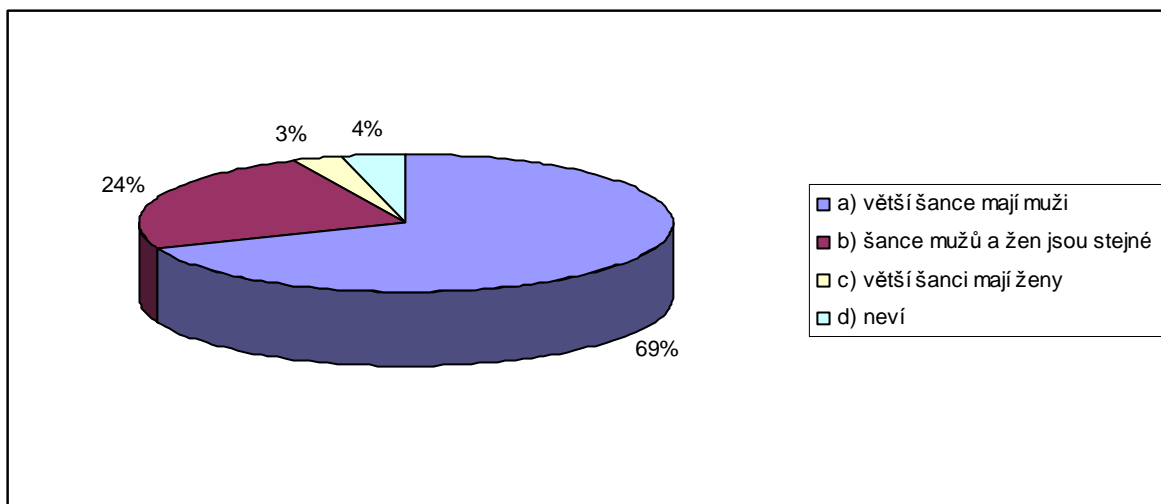
1.otázka: Jaké jsou podle Vás v současné době v České republice šance mužů a žen dostat se na vrcholné politické funkce či politické funkce na úrovni krajů, měst a obcí?

- Možné odpovědi:*
- a) větší šance mají muži*
 - b) šance mužů a žen jsou stejné*
 - c) větší šanci mají ženy*
 - d) neví*

Ze získaných dat vyplývá, že téměř tři čtvrtiny dotázaných (69%) se domnívají, že vrcholné politické funkce mají větší šanci zastávat muži, necelá čtvrtina si pak myslí, že šance jsou vyrovnané, a pouhá tři procenta předpokládají, že větší šanci mají ženy.

Pokud se na výsledky koukáme z perspektivy pohlaví, tak muži mají pocit že větší šanci zastávat politické funkce mají příslušníci jejich pohlaví v 54% a že jsou šance stejné v 42%.

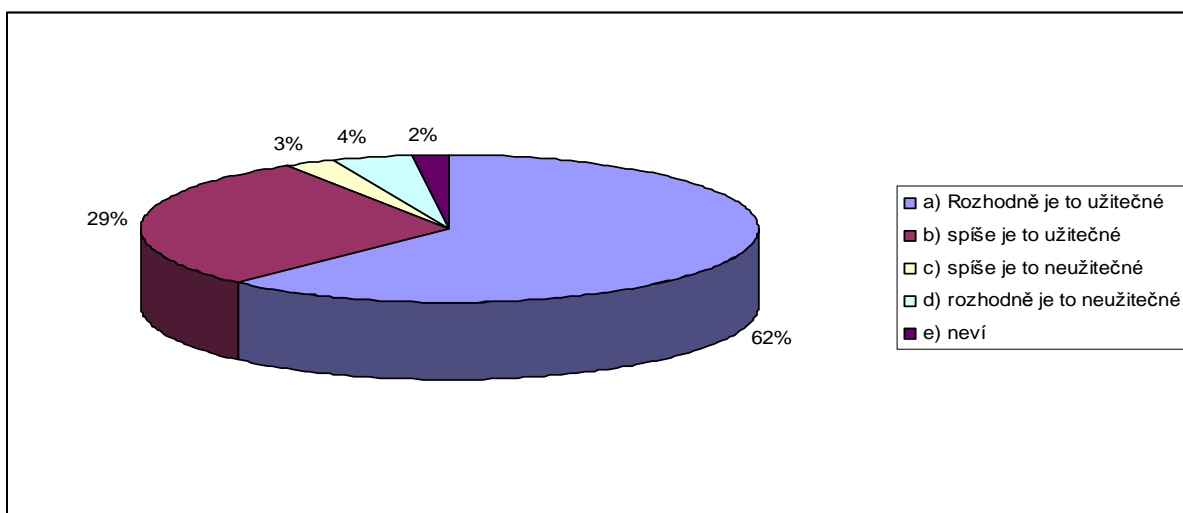
Naproti tomu ženy mají pocit, že větší šanci mají muži v 80% a že jsou šance stejné jen v necelých 15%.

2.otázka: Domníváte se, že je pro společnost užitečné či neúžitečné, aby se ženy zapojovaly do veřejných funkcí?

- Možné odpovědi:***
- a) Rozhodně je to užitečné***
 - b) spíše je to užitečné***
 - c) spíše je to neúžitečné***
 - d) rozhodně je to neúžitečné***
 - e) neví***

V otázce byly odpovědi respondentů velmi podobné. 62% zvolilo odpověď tytu Rozhodně je to užitečné a 29% spíše je to užitečné, z čehož jasně vyplývá, že o užitečnosti zapojování žen do politických struktur dnes již málokdo uvažuje. Rozdíl také nebyl u pohlaví, vzácně si v názorech obě pohlaví byla shodovala. Jen 7 procent uvedlo odpověď spíše je to neúžitečné a jedno procento si svou odpovědí nebylo jisto, tedy uvedlo neví.

3.otázka: Ženy jsou dnes, podle Vašeho názoru, ve veřejném životě zastoupeny

Možnosti odpovědi: a) rozhodně dostatečně

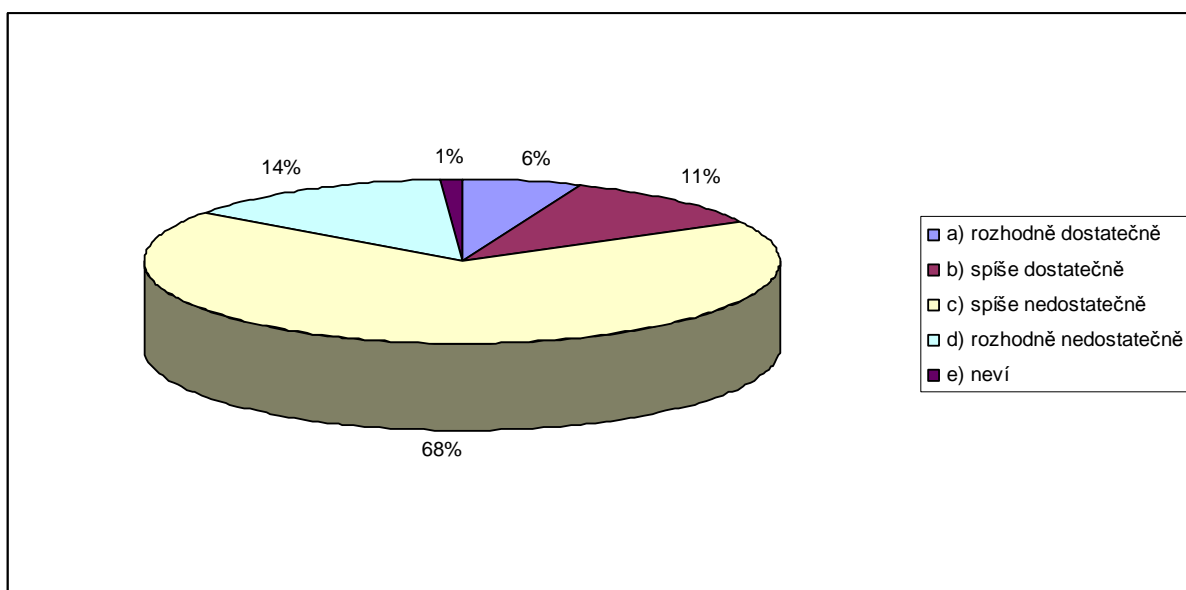
b) spíše dostatečně

c) spíše nedostatečně

d) rozhodně nedostatečně

e) neví

Zde se výrazná většina respondentů domnívá, že ženy nejsou dostatečně zastoupeny ve veřejných funkcích. Názor sdílí 82% respondentů z nichž 68 procent vnímá zastoupení jako spíše nedostatečné a 14% jako rozhodně nedostatečné. Zajímavým faktem jsou ale výsledky z pohledu pohlaví, tam již jen 57 % mužů má dojem, že zastoupení žen ve veřejném životě je spíše nebo rozhodně nedostatečné.

4.otázka: Posoudíte –li současnou situaci ve vrcholové politice, je zde podle Vás větší zastoupení žen v politice podporováno nebo je mu bráněno (chápej jednáním Vlády ČR, legislativou atd.)?

Možnosti odpovědi: a) rozhodně je podporováno

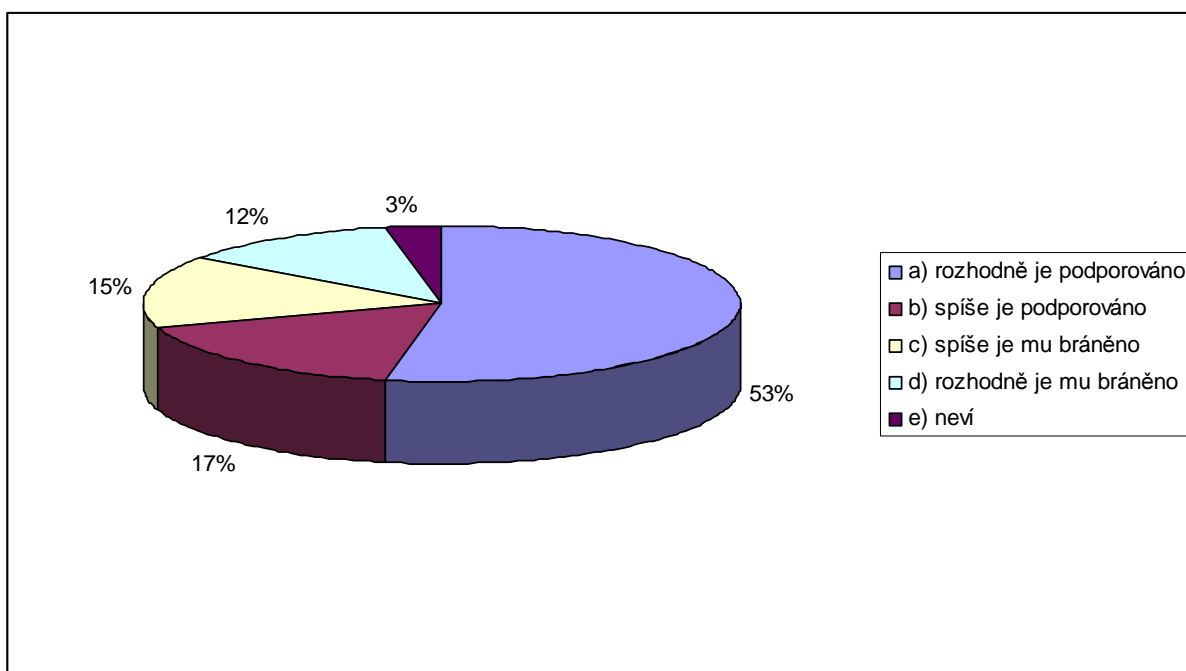
b) spíše je podporováno

c) spíše je mu bráněno

d) rozhodně je mu bráněno

e) neví

Na tuto obecnou otázku odpovědělo 15% dotazovaných, že má pocit, že je mu spíše bráněno, 9% že je mu rozhodně bráněno, ale přes 70%, že je spíše podporováno nebo rozhodně podporováno. Je zajímavé, že velký rozdíl zde nebyl ani v rámci pohlaví, dotazovaní se rozcházeli jen v rozsahu několika procent.

5.otázka: Je nebo není podle Vašeho názoru zapotřebí aktivně podporovat vstup žen do politiky?

Možnosti odpovědi: a) rozhodně je to zapotřebí

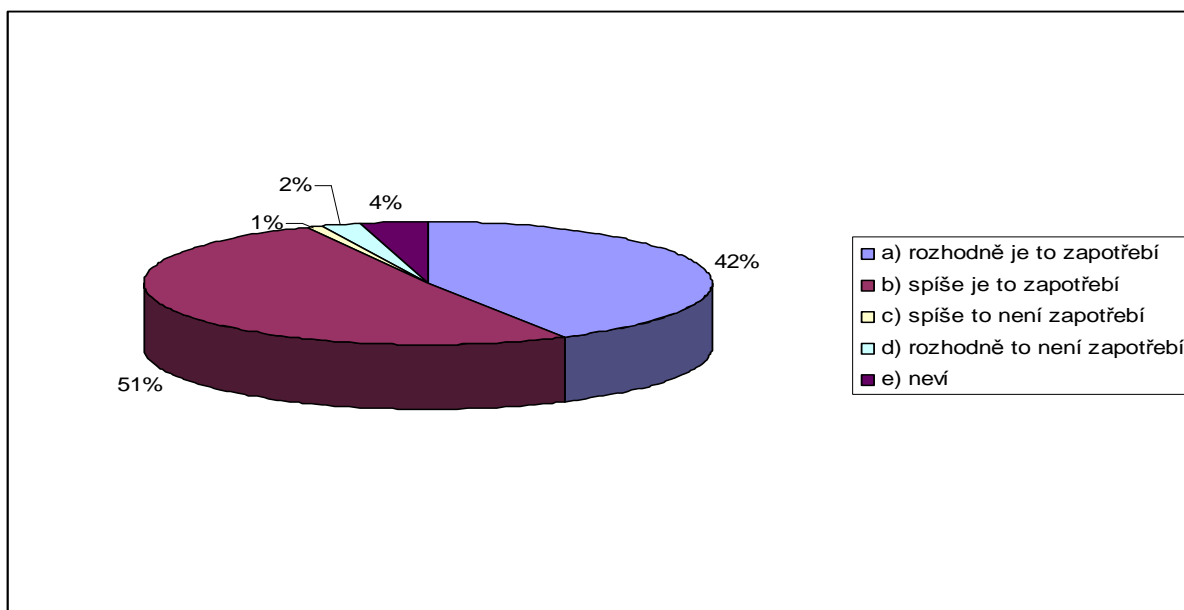
b) spíše je to zapotřebí

c) spíše to není zapotřebí

d) rozhodně to není zapotřebí

e) neví

Zde se drtivá většina respondentů shodla na potřebě pomoci vstupu žen do politiky, rozhodně je to zapotřebí zaškrtnulo 42 % a spíše zapotřebí 51%, což je valná většina dotazovaných, jen 2% pak odpověděla rozhodně není zapotřebí. Co se týče pohlaví, tak zde se názory malinko rozcházejí, jen 44% mužů zadalo spíše zapotřebí a 35% rozhodně zapotřebí.

6.otázka: Myslíte si, že je vhodné zavedení kvót pro muže a ženy do volených funkcí, aby se pomohlo vyrovnanému zastoupení žen a mužů v politice?

Možnosti odpovědi: a) rozhodně vhodné

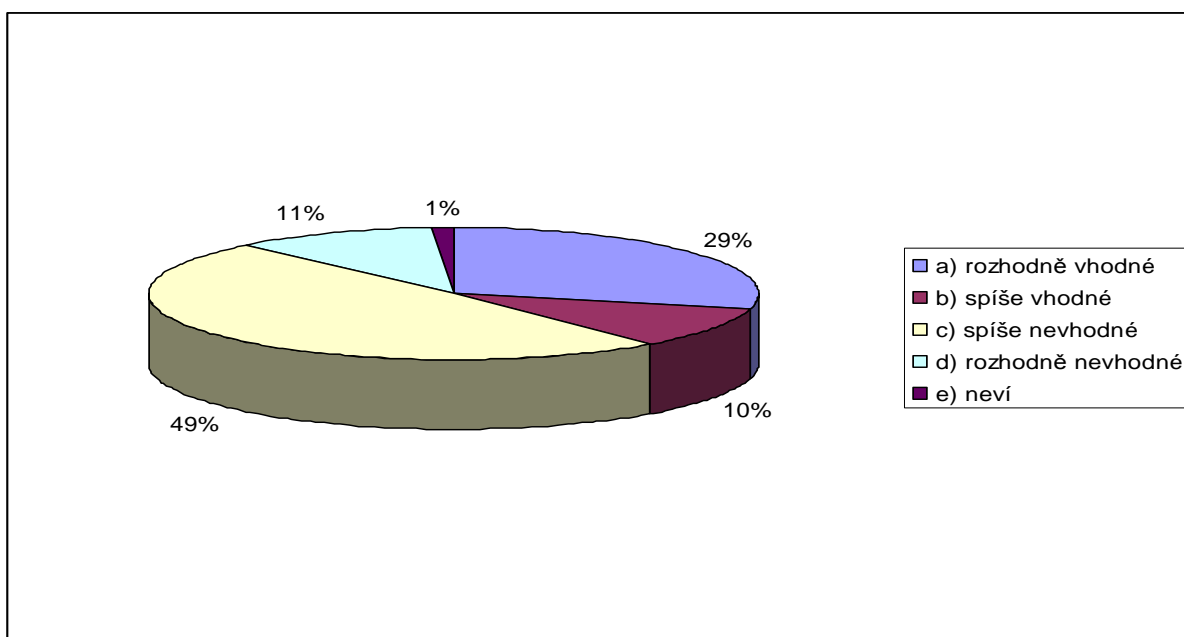
b) spíše vhodné

c) spíše nevhodné

d) rozhodně nevhodné

e) neví

Zde bylo zajímavé zjištění, že názory na zavedení kvót jsou značně polarizované. Zavedení kvót pro muže a ženy do volených funkcí, aby bylo předem jasné, že určitý počet funkcí musí být obsazen ženami, považuje za vhodné více než třetina respondentů, konkrétně 39%, alarmující ovšem je, že více skoro 60% zadalo, že způsob podpory považuje za spíše nebo rozhodně nevhodný.

7.otázka: Znáte nějakou neziskovou organizaci, která by se věnovala podpoře žen v politice?

U těchto výsledků mne poměrně nemile překvapilo, že jen 15% respondentů si vzpomnělo na nějakou neziskovou organizaci, která se věnuje ženské problematice a jen 7% napsalo konkrétní organizaci věnující se podpoře žen v politice. Jako neziskovou organizaci, která se věnuje ženské problematice respondenti většinou uváděli Gender Studies.o.p.s a dále Feminismus.cz. Jako konkrétní organizace věnující se zapojení žen do politiky si také vybavili Gender Studies, o.p.s. a někteří, což bylo potěšující Fórum 50%.

8.otázka: Vybavíte si nějakou akci či aktivitu, kterou pořádala nějaká nezisková organizace na podporu žen v politice?

Zde jsem byla naopak poměrně mile překvapena, že si 63% respondentů nějakou z činností vybavilo. Byli mezi nimi tiskové konference, knihovna Gender Studies, o.p.s., dále semináře či letáky s kterými se kdy na ulici setkali, někteří si též rozpomněli, že některé političky nestátní neziskové organizace otevřeně podporují, či s nimi spojují své jméno.

9.otázka: Myslíte si, že je práce těchto nestátních neziskových organizací potřeba?

***Možné odpovědi:** a) určitě ano*

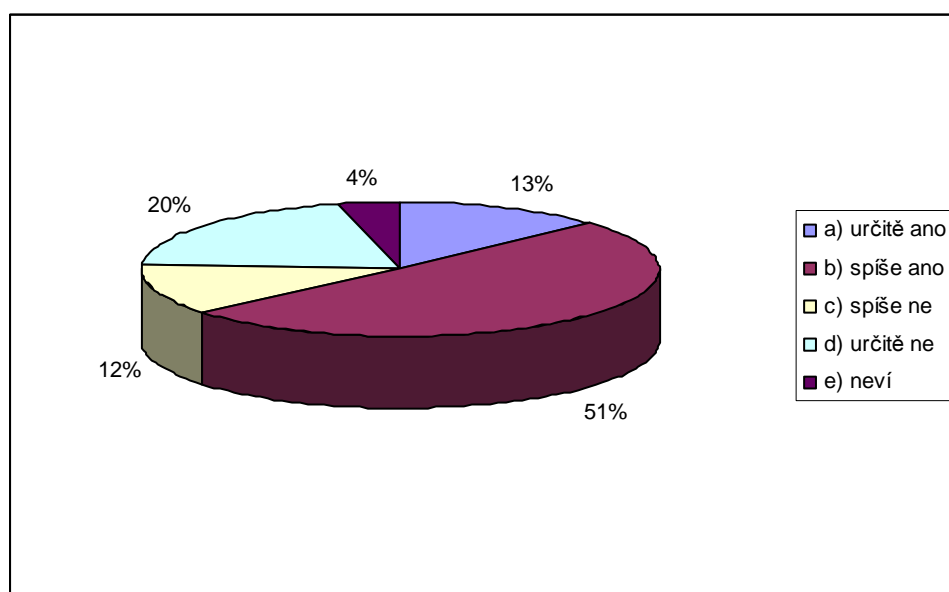
b) spíše ano

c) spíše ne

d) určitě ne

e) neví

U této otázky byla většina odpovědí kladná, ale dotazovaní se obávali říci jasné ano, pro určitě ano se vyslovilo je 13% pro spíše ano 51%, pro spíše ne a určitě ne pak 32%. Byl zde také zaznamenán rozdíl v pohlaví, ženy byly z valné většiny právě ty, které odpověděli určitě ano.

9.1 Technické parametry výzkumu

Název výzkumu: Postavení žen v politice očima studentů Střední školy gastronomické a hotelové - březen 2007

Zadavatel: Sylva Bartková – FHS CUNI – Praha, Česká republika

Realizátor: Sylva Bartková – Střední škola gastronomická a hotelová, s.r.o.

Termín dotazníkového šetření: 20. března až 22. dubna 2007

Výběr respondentů: náhodný výběr

Zdroj dat pro náhodný výběr: Střední škola gastronomická a hotelová, s.r.o.

Velikost výběru:	250
Počet dotázaných:	176
Reprezentativita:	studenti ve věku 15 až 40 let
Vážení:	neváženo
Metoda sběru dat:	dotazníkové šetření s uzavřenými a otevřenými otázkami

9.2 Souhrn hlavních výsledků, rozbor jednotlivých otázek

- 1) Z výsledků šetření vyplývá, že většina studentů je přesvědčena o společenské užitečnosti zapojování žen do politiky a zároveň, že ženy nejsou dostatečně zastoupeny ve veřejných funkcích.
- 2) Dvě pětiny dotázaných se domnívají, že je v současnosti většímu zastoupení žen v politice bráněno. Tři čtvrtiny oslovených pak pokládají za potřebné, aby byl aktivně podporován vstup žen do politiky.
- 3) Co se týče rovnosti šancí zastávat politické funkce, tak podle tří čtvrtin studentů mají větší perspektivu získat funkce muži než-li ženy.
- 4) Zavedení kvót pro muže a ženy do volených funkcí považuje za vhodné více než třetina respondentů. Zhruba polovina dotazovaných akceptuje proměnu mechanismů sestavování volebních kandidátek uvnitř politických stran ve prospěch rovnoměrného zastoupení žen a mužů.
- 5) Co se týče dotazu na znalost některé nestátní neziskové organizace pracující na podpoře žen v politice, tak bylo poměrně nemilým překvapením, že jen 15% respondentů si bylo schopno vybavit nějakou neziskovou organizaci, která se věnuje problematice ženských práv a z toho 7% znalo konkrétní název nestátní neziskové organizace věnující se podpoře začlenění žen do politiky.
- 6) Ovšem při otázce na konkrétní aktivitu, s kterou se měl možnost respondent setkat v běžném životě, a která vedla k podpoře participace žen na politickém životě, již skoro tři čtvrtiny dotázaných si bylo schopno vybavit nějakou s činností, které se osobně zúčastnilo.
- 7) V poslední otázce byli respondenti tázáni na nutnost působení takto zaměřených nestátních neziskových organizací v České republice. Zde se tři čtvrtiny respondentů shodlo na nutnosti působení nestátních neziskových organizací, kdy ovšem jen 13

procent odpovědělo určitě ano, navíc ve valné většině v zastoupení ženské části populace. Zbýlých 51 procent pak sice ano zaškrtnulo, ale jejich ano bylo spíše ano, ne určitě ano.

- 8) Z hlediska základních sociodemografických charakteristik respondentů, jako je věk, vzdělání, zaměstnání, velikost místa bydliště, region atd. prakticky neexistují výraznější odchylky v názorech studentů různého věku a bydliště. S jedinou, avšak velmi markantní výjimkou, tedy pohlavím respondenta. Tedy můžeme říci, že žádná sociální charakteristika nemá v postojích dotázaných k otázkám postavení žen v politice takovou relevanci, jako je právě pohlaví. Z tohoto důvodu lze tedy pohlaví hodnotit jako nejvýznamnější diferenciační ukazatel názorů na diskutované téma, z tohoto důvodu jsem také u výsledků otázek přehledně naznačovala rozdíl v odpovědích mužů a žen.

10 Jak cítí potřebu práce nestátních neziskových organizací české političky?

V roce 2006 bylo CVVM provedeno kvantitativní šetření, jehož cílem bylo přinést lepší vhled do situace žen v české politice, pomocí vedených standardizovaných rozhovorů. Cílem bylo zjistit, jak vnímají české političky situaci na politické scéně v České republice a jak vidí potřebu zapojení nestátních neziskových organizací v dané oblasti. Výzkum byl proveden celkem 20 rozhovory, z nichž 5 bylo se ženami působícími v regionální politice. Vybrané ženy jsou představitelkami různých politických stran, jsou různého věku a pocházejí z různých regionů. Vybrané byly především ženy, které mají významnou pozici v rámci své strany, ať již z důvodů vysokého postavení ve straně či vysoké politické pozice, do níž byly za danou stranu zvoleny. Jejich zkušenosti pracovní, politické i osobní pohled na situaci se v některých momentech velmi liší, v jiných naopak nachází podobné odpovědi na naše otázky. Všechny ženy byly v rámci rozhovoru dotazovány nejen na svou politickou kariéru, ale rovněž explicitně na své zkušenosti z pohledu ženy, možné zkušenosti s diskriminací či naopak získávání výhod z pozice ženy, a celkově na svůj názor na postavení žen v politice (*Pozitivní akce v oblasti rovnosti mužů a žen, Závěrečná zpráva, Online 2007*).

Tři z dotazovaných žen prošly zkušeností úřednické pozice v rámci strany či samosprávy a dále se věnovaly politické kariéře již jako zvolené zástupkyně. Respondenty lze souhrnně charakterizovat následovně: tajemnice, politička s polistopadovou zkušeností ve třech různých politických stranách, dvě političky setrvávající v jedné straně po celou dobu, jsou ženami se zkušenostmi z krajských i městských zastupitelstev, členky rad města či kraje, všechny se pohybují v politice od roku 1989.

Z výzkumu je relevantní především část, která se váže k otázce diplomové práce, konkrétně tedy otázka feminismu a práce nestátních neziskových organizací, případně zapojení političek do jejich aktivit. Dále je také potřeba výsledky rozhovorů rozdělit na část odpovědí regionálních političek a část, která se váže k ženám pohybujících se v politice nejvyšší.

10.1 Regionální političky

- 1) Šance žen na prosazení se v politické sféře: Ženy intenzivně vnímají konkurenci mužů. V politice se nejraději opírají o svou odbornost, dovednosti. Konstatují, že

vystupovat před muži a prosadit svůj názor mezi muži je stojí často velké úsilí.

(Rakušanová, Petra, Ženy v politice postoje veřejnosti, Praha: AV ČR)

„A musím říct, že nikdy nehrálo úlohu, jestli jsem žena nebo muž. Já nevím, tak to bylo nějak samozřejmé vzhledem k tomu, jakou jsem měla zkušenost, jakou jsem měla odpornost a jak jsem vlastně byl připravená. Já jsem se tomu nebánila, abych říkala, já nemůžu, já mám doma tři děti, to nejde, to jsem nikdy neříkala, nikdy jsem vlastně těm věcem nebránila.“

„Aby žena byla přijatá se svým názorem, tak ten názor musí být alespoň o 125% lepší jak ten názor toho muže, aby oni ji přijali a aby se s tím svým názorem prosadila a aby uspěla.“

„A protože reprezentuji tu oblast a jsem, v tom docela dobrá, tak často si mě kolegové z ostatních krajů volí jako toho, který je zastupuje v dalších orgánech, kde je třeba kraj zastoupen jenom jedním.“

„Já si myslím, že spíš se musíme přizpůsobovat těm metodám těch mužů, protože tam jsou tvrdé lokte při tom vystoupení nebo při tom prosazování toho názoru a tam není možné v rukavičkách, a oni taky se s námi neperou, jo, že by se s námi nějak mazlili, ba naopak, perou.“

„Tak se mi ukázalo, kam patřím teda, že se nemám cpát moc dopředu, a když tak si to musím těžce odpracovat, tak jsem pak začala tou cestou toho odpracování.“

„Oni totiž muži, i když jednají sami, tak prostě i ten slovník mají trošku nevybíravější a pouhá účast jedné nebo dvou žen se prostě úplně mění, prostě když se některý zapomene, tak on se omluví ale oni si pořád jako myslím jedou tak trošku po té linii, po svém písččku, a mám dojem, že to bude ještě dlouho trvat než ta žena v tom jednání dostane prostor, nebo až si ho vydobude.“

2) Nízké počty žen v politice: Dotazované ženy se několikrát samy pozastavují nad nízkými počty žen v politické sféře a uvádějí konkrétní případy ze své zkušenosti, kde se žen nedostává. Někdy zmiňují i celorepublikovou situaci, situaci ve vládě, kde je málo žen. *(Rakušanová, Petra, Ženy v politice a postoje veřejnosti, Praha: AV ČR)*

„ Byla jsem nominována do komise pro školství, tak tam bylo možná pět žen ze třiceti, zhruba, ony se ty počty měnily, a teď jsme tam u jenom tři ženy a toho často jsem tam úplně sama, protože ty zbylé dvě ženy ani nepřijely. “

„ A teď se ptám ,z čeho ty nízké počty žen pramení? Určitě z toho, že dříve prostě tam ty ženy moc přístupu neměly. “

„ Ty ženy buď neměly zájem nebo nedostaly příležitost právě od těch mužů, kteří to brali jako samozřejmost, a pokud se žena zajímala o politiku, tak byla uváděna trošku do mezí, no vidím, že nemá co dělat, že chodíš na schůze, no takže to se mně teda hrozně nelíbilo. “

„ Nešly do toho, nešly s kůží na trh. A ono je to opravdu kus odvahy, protože v těch 58 místech, kde je většina mužů, a teď se prosadit coby žena to není žádná sranda, protože oni jsou ti chlapi tak jako prostě konzervativně zaměřeni do sebe a někdy mám dojem, že to trošku nevybíravě, ale oni tam prostě ty ženy nechtějí. Prostě nám do toho nebudete mluvit. Je to tady chlapský a šmytec. “

„ Těch předsedkyň je opravdu jak na prstech jedné ruky, je to asi pozůstatek z té minulosti, kdy asi ty ženy nedávaly, nebo nedostávaly tu příležitost. Nebo nechtěly na sebe vzít tu zátěž právě proto, že měly hodně práce v té rodině. A toto je možná taková souvislost, přímá úměra tady tomu, že ta žena se nehrnula do nějaké aktivity, když měla doma strašně moc práce. “

3) Feminismus a podpora nestátních neziskových organizací: Pojem feminismus působí mezi politikami stejně jako v očích veřejnosti, tedy je negativně zabarven. Obava ze spojení se slovem feminismus je patrná i u žen, které zastávají poměrně klasické feministické postoje, ale odmítají je tímto způsobem zařazovat či označovat. Naproti tomu většina přiznává, že se nebrání spojení s neziskovými organizacemi podporujícími zastoupení žen v politice, často své jméno s nimi i spojují a využívají jejich pomoci a služeb. (Rakušanová, Petra, *Ženy v politice a postoje veřejnosti*, Praha: AV ČR)

„ Já vůbec nemám nic proti tomu, abych hájila práva žen, ale nemůžu to dělat sama za sebe jako osobu, ono, když Vás zaštití nějaká neziskovka, hned to jinak vypadá a má to jinou prestiž. “

„ Ale já zase nejsem feministka, nechci, aby to tak vypadalo, že se člověk nechá pozvat na nějakou akci neziskovky, která se tomu věnuje, ještě neznamená, že musí mít krátké vlasy a chodit neupravená, teď to berte jako vtip. “

„ To je někdy vystupováním některých feministek, možná že to je určitý klišé, který se tam dostává, je to nějaký nepochopení, je to možná i obrana mužů, to já si nemyslím že jsou feministky, které si zasluhují odsouzení, naopak já si myslím, že jaksí vnášejí některé argumenty, ale přesto si nemyslím, že mám prvky feminismu. “

10.2 Politicky účastníci se nejvyšší politiky

V rámci projektu bylo provedeno 15 rozhovorů s poslankyněmi PSP ČR. Bylo použito výzkumné metody polostandardizovaného rozhovoru na základě dotazníku, kde přibližně půlku rozhovoru bylo možné zaznamenat do překódovaných variant odpovědí, zbytek rozhovoru probíhal metodou řízeného rozhovoru a celý rozhovor byl pro možnost další analýzy zaznamenáván na audio záznam. Rozhovory proběhly s 15 poslankyněmi, zúčastnilo se jich tedy 50 % všech žen zvolených do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2002.

- 4) Šance žen na prosazení se v politické sféře: Jako klíčové se ukázaly být znalosti a zkušenosti z oboru, který respondenty vystudovaly či ve kterém pracovaly. Průměrná odpověď se na škále vůbec ne a velmi pohybovala na hodnotě velmi. Jako druhý významný aspekt se ukázala být schopnost dobře vycházet s lidmi. (Horáková, Naděžda. *Názory veřejnosti na působení žen v politice, Prah: CVVM*)

„Mně pomohlo i to, já jsem dlouho učila na střední škole a ty kontakty s veřejností a mně pomohli, že mě lidi vnímali ne jenom jako političku, ale že mě vnímali jako ženskou, za kterou můžou přijít. “

„ Vytvoření podmínek pro ženy, aby se mohly víc angažovat, ať už v rodině, tak i v zaměstnání, tak i zejména v politických stranách, žena se fakticky může začít ve větší míře ve veřejném životě angažovat, když už má odrostlejší děti, myslím víc než na místní úrovni, pokud má malé děti, tak to tlachání, jak já tomu říkám prostě na to nemá čas, protože ten čas je v politice někdy vynakládán velmi nevhodně, žena se tak dostane do určitého zpoždění a pak obvykle nepřekročí tu místní, maximálně krajskou úroveň. “

„ Já, když se vrátím z Prahy, tak musím udržovat domácnost, vyprat a navařit na týden, kdežto muž, když přijede, odevzdá špinavé prádlo a v podstatě se nemusí starat o domácnost, protože to má zabezpečeno manželkou nebo maminkou.“

- 5) Nízké počty žen v politice: Skutečný vliv v politických stranách žen je, jak z výzkumu vyplývá odlišný, než jak by tomu mohlo odpovídat rozložení pozic, které ve své politické straně zastávají. V celku se respondenty v odpovědi shodli na vlivu žen v politice na rozhodování o věcech zásadního významu, rozdělily do tří skupin. Třetina uvedla, že vliv žen na rozhodování v jejich politické straně je spíše malý, třetina, že je vliv prostřední, ani malý ani velký, a třetina uvedla, že vliv žen an rozhodování v jejich politické straně je značný či spíše značný. Průměrně větší vliv mají ženy obecně v levicových politických stranách. (Horáková, Naděžda, *Názory veřejnosti na působení žen v politice, Praha: CVVM*)

„ Bráno do jaké míry jsem mohla vliv uplatni, tak platí všude pětka, tedy značný, ale do jaké míry jsem uspěla, tak tam bych dala průměrný. Důvodem toho, že jsem mnohdy neuspěla, bylo, a teď to nemyslím feministicky, bylo i to, že jsem byla žena a že jsem měla trošku jiný pohled, než mé okolí, protože jsem tam byla žena jediná. Oni si mě tam do vysoké stranické funkce zvolili jenom proto, že jsem žena, aby tam nějakou měli.“

- 6) Feminismus a podpora nestátních neziskových organizací: Poslankyně jsou v převážné většině přesvědčeny, že současné nejdůležitější problémy týkající se specificky žen by se měly řešit rámci existujících politik a ne samostatně. Více než půlka dotazovaných uvedla, že se ve své poslanecké práci na otázky týkající se žen zaměřuje, zcela půl na půl potom dopadla odpověď na otázku, zda se poslankyně samotné vnímají jako reprezentantky zájmů žen a spolupracují s neziskovými organizacemi, které zapojení žen političek podporují. Ovšem pokud měly poslankyně volit, zda se jako členky legislativního orgánu zabývají především otázkami svých voličů obecně, otázkami žen, nebo otázkami jiných sociálních nebo profesních skupin, zvolilo první odpověď, tedy voliči obecně dvě třetiny dotázaných žen a třetí odpověď, tedy jiné sociální nebo profesní skupiny, všechny ostatní, tedy jedna třetina respondentek. Žádná z nich nevedla, že by se cítila především zástupkyní zájmů žen. V několika případech byl zmíněn feminismus.

„ Nejsem příznivcem kvót nebo jiných anti-diskriminačních zákonů nebo návrhů, které fakticky na druhé straně diskriminují někoho jiného, mám za to, že pokud by byla vůle v rámci

stávajících politických subjektů, tak by tento problém řešit šlo i v těch pravidlech, které máme.“

„ To je všechno dáváno do feministické roviny, není to seriózní diskuse, tyto otázky, třeba otázka anonymních porodů, nejsou problémy žen, ty jsou problémy nás všech, mužů stejně jako žen.“

„ Já se přiznám, že jsem byla do jisté míry dokonce kritikem některých legislativních návrhů vlády, které do našeho právního řádu vnášely některé amerikanismy z hlediska ochrany žen před sexuálním obtěžováním a podobně, ale protože si nemyslím ,že by to byl problém naší společnosti ve větším rozsahu, přes ale obdivuji práci některých lidí z neziskovek, mají výborné nápady a lidé si na jejich práci začínají zvykat.“

„ Problém je, že u nás se o tom nemluví obecně, některé věci jenom proto, že není společenská poptávka, nemají šanci na úspěch. Je potřeba, aby lidé měli pocit, že je práce v této oblasti potřeba a tady narážíme na přístup lidí k práci nestátních neziskových organizací, každý si myslí, že je to jen banda feministek, které nemají co na práci a přitom jejich práce je tak potřeba.“

U výzkumu se jedná o kvalitativní sondu, nikoli o reprezentativní šetření. Přesto, že cílem byl pokrýt co nejširší škálu zkušeností, zachovat ve vzorku politickou a věkovou heterogenitu, je nutné chápat výpovědi političek v daném kontextu jako ilustrace postavení žen v české politice a jejich vztah k neziskovému sektoru, nikoli jako jeho celkový obraz.

11 Závěry a doporučení

Diplomová práce analyzuje problematiku postavení a podpory českých političek na české politické scéně a v rozhodovacích pozicích. Jednak se věnuje institucionálnímu a legislativnímu zabezpečení dané problematiky, dále se snaží najít ukázky spolupráce a konceptuálního propojení strategií a postojů zvolené oblasti ze strany státu tedy konkrétně Vlády ČR a nestátních neziskových organizací vyvíjející v dané oblasti aktivitu. V druhé části pak práce poukazuje na nezbytnost fungování nestátních neziskových organizací, jako jasné součásti občanské společnosti. Kdy se své postoje snaží podpořit kvantitativním a kvalitativním výzkumem. Práce nezapomíná ani na rozbor aktivit a historie tří nejangažovanějších nestátních neziskových organizací pracujících na poli podpory žen v české politice.

Hlavním cílem teoretické části práce bylo zmapování institucionálního a legislativního zabezpečení podpory žen v politice ze strany Vlády ČR, která je volným propojením zákonodárství EU.

Na základě rozboru vládních doporučení a zevrubného prozkoumání institucionálního a legislativního zajištění problematiky rovných příležitostí je jasné, že by vláda měla především přijmout ucelenou koncepci, která by pokrývala vyrovnané zastoupení žen a mužů v rozhodujících pozicích ve všech oblastech veřejného života. Nedílnou součástí koncepce pak musí být každoroční mapování počtu žen a mužů ve vedoucích funkcích nejen v rámci ministerstev, ale také v ostatních státních institucích a podnicích s většinovou státní účastí, včetně dozorčích a správních rad.

Při rozboru dokumentů jsem se často setkala s problémem, kdy internetové odkazy na výstupy práce jednotlivých ministerstev či vlády jsou nesprávné, po otevření stránek se na nich dokument nenachází, výsledky práce jsou každoročně jen s malou obměnou kopírovány a při snaze vznést dotaz na určitý odbor se mi často nedostávalo konkrétních odpovědí, jen dalších odkazů na již prozkoumané dokumenty.

Rozbor práce Rady vlády pro rovné příležitosti mužů a žen (RVRP), jenž byl jedním z dílčích cílů byl bohužel poměrným zklamáním. Je třeba konstatovat, že její statut je víceméně formální. Nemá žádné výkonné ani kontrolní pravomoci a její přínos ke skutečnému prosazování politiky rovných příležitostí je tudíž i při nejlepší vůli velmi malý. Omezuje se vesměs na přenos informací a dovzdělávání přítomných rezortních náměstků.

Tito pak nijak výrazně neovlivňují činnost vlastních rezortů. Rada může vládě pouze doporučit, ale nemůže překládat závazné návrhy. Směrem k resortům může Rada působit pouze prostřednictvím svých členů zastupujících státní správu. RVRP lze považovat spíše za symbolické vyjádření vůle vlády prosazovat politiku rovného zacházení, ale její skutečný přínos je do značné míry iluzorní. Statut poradního orgánu vlády však neumožňuje rozšířit její pravomoci tak, aby se mohla stát skutečně významným a efektivním článkem institucionálního mechanismu.

U postavení žen v politických stranách platí, že rovné příležitosti bohužel zůstávají doménou parlamentní levice a že se levici buďto nedaří je prosadit, zde mluvíme převážně o ČSSD, anebo z nejrůznějších důvodů zatím rezignuje na pokusy vytvářet potřebné dílčí minikoalice i s pravicovými ženami, které by daly základ pro trvalejší a tolik potřebnou nadstranickou spolupráci. Vzhledem k nevyjasněnému postoji politické reprezentace a nakonec i občanů k izolované opozici KSČM je zajímavé, že právě komunistická poslankyně stanula v čele stálé parlamentní Komise pro rodinu a rovné příležitosti a že ve Výboru pro práva žen a rovnost pohlaví v Evropském parlamentu je z českých zástupců jeho členkou opět komunistická europoslankyně. Tato okolnost nepřispívá k zvýšení prestiže dané problematiky, naopak dokládá, že se netěší zas takové vážnosti ani u zainteresované ČSSD, když nedokázala vyhodnotit rizika a dopustila takové rozložení sil, které podle všeho ještě více snižuje chuť pravicových stran se ve věci angažovat. Stav může fungovat, jestliže levice má většinu v parlamentu a je ve vládě, ale ČSSD tím vystavuje politiku rovných příležitostí a její institucionální zajištění nebezpečí, že po případné proměně politického klimatu nebude mít zaujaté pokračovatele. Zahraniční zkušenosti ukazují, že k prosazení výrazných změn je třeba docílit významné shody napříč politickým spektrem. Mimo parlament nezájem pravicových stran o rovné příležitosti už neplatí.

U funkcí volených dodnes umístění na kandidátních listinách záleží na jednotlivých politických stranách a výslednou kandidátku vygeneruje proces schvalování široké členské základny, oblast zaznamenaná výrazné změny jedině tehdy, když bude přijat paritní volební zákon: tam je potřeba zdůraznit nutnost zapracování změn, které byly navrženy neziskovými organizacemi a Výborem pro odstranění všech forem diskriminace žen, do nového volebního zákona.

U funkcí jmenovaných se jedná především o vyrovnané zastoupení žen a mužů v řídicích funkcích ve státních institucích. Opatření nesmí být omezena pouze na ministerstva,

ale musí se vztahovat i na další instituce a podniky s většinovým podílem státu. Je nutné stanovit konkrétní konečný žádoucí poměr zastoupení žen a mužů na všech typech vedoucích pozic a stanovit i časový harmonogram, který určí, jak se bude počet žen v jednotlivých letech postupně zvyšovat. V rámci státních institucí by bylo dobré vypracovat a přijmout vnitřní plány pro politiku rovnosti žen a mužů, které kromě plánů konkrétních pozitivních opatření budou obsahovat také pravidla umožňující rodičům s dětmi účastnit se důležitých porad, školení apod. Vláda za podpory nestátních neziskových organizací nesmí zapomenou politiku rovnosti co nejvíce medializovat a zvyšovat tak podporu myšlenky rovných příležitostí v široké veřejnosti.

Jako velmi důležité východisko vidím Koncepti prosazování rovného zastoupení žen a mužů. Je pravdou, že vláda nemá skutečnou koncepci směřující k tomu, aby se počet žen na řídicích pozicích zvýšil. Formulace z roku 2003 o konkrétních opatřeních je všeobecná a k ničemu konkrétnímu ve skutečnosti nevybízí ani nezavazuje. Celý přístup vlády můžeme považovat za velmi vlažný. V roce 2003 Rada Vlády pro rovné příležitosti žen a mužů doporučila provést reformu volebního systému s cílem motivovat strany k obsazování kandidátních listin více ženami. Doporučení zní: „ *Rada vlády pro rovné příležitosti žen a mužů doporučuje vládě ČR provést reformu volebního systému, která by po vzoru francouzské belgické právní úpravy podpořila vyrovnané zastoupení žen a mužů ve volených orgánech, a za tímto účelem doporučuje vládě uložit 1. místopředsedovi vlády a ministru vnitra, aby do 31.12.2004 předložil vládě návrh právní úpravy podporující vyrovnané zastoupení žen a mužů ve všech orgánech volených na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva.*“ (Doporučení Rady Vlády, 2003). Vláda doporučení vzala jen na vědomí. (*Usnesení vlády č. 609, 2004*).

Myšlenka kvót pak byla oživena ČSSD ještě jednou těsně pře volbami do Evropského parlamentu v roce 2004, kde ale za situace uzavření kandidátek vše vyšlo spíše jako prázdňé gesto. Pak v roce 2006 se k otázce kvót ještě přihlásil Cyril Svoboda, ale i v jeho případě lze konstatovat, že v tu dobu už byly kandidátky KDU-ČSL dávno sestaveny. (*Stínová zpráva o stavu genderových studií, 2006:53*).

Ze Zpráv z roku 1998-2003 jasně vyplývá, že nejen že vláda dosud nepřijala v dané oblasti žádnou skutečnou koncepci, také plnění opatření je po celou dobu existence Priorit prakticky nulové. Jeho plnění je kriticky hodnoceno dokonce i ve všech Zprávách. Upozorňuje se v nich, že se zvyšujícím se stupněm funkčního zařazení klesá podíl žen a že

obecnou metodou eliminace těchto nerovností, doporučovanou ze strany mezinárodních organizací zabývajících se základními lidskými právy, jakož i ze strany příslušných orgánů EU, je přijímat mimořádná dočasná opatření, jejichž cílem je vyrovnávat výrazné disproporce v zastoupení žen nebo mužů v účasti na rozhodujících společenských aktivitách.

Od roku 2002 se sice ve Zprávách objevují přehledy o aktivitách konkrétních rezortů, ale informace je uvedena jen u některých z nich a je zřejmé, že žádný z nich nevypracoval žádný speciální plán na zvýšení počtu žen ve vedoucích funkcích. Právě proto asi došlo od roku 2003 k rozšíření opatření, kde bylo konkrétně řečeno: „*Aktivně podporovat konkrétními opatřeními výběr vhodných kandidátek do funkcí ve vládních orgánech a na vedoucí místa jak v ministerstvech, tak i v jimi řízených správních úřadech a institucích. Přijmout konkrétní opatření pro dosažení vyváženého zastoupení žen a mužů ve vedoucích funkcích a pracovních kolektivech.*“ Rezorty se však i nadále spokojují s konstatováním, že výběrová řízení probíhají s ohledem na kvalifikační předpoklady, odbornost a schopnost zastávat požadovanou funkci, čímž je podle nich princip rovného zacházení s muži a ženami v přístupu k zaměstnání a odborné přípravě zajištěn.

Již ve Zprávě z roku 2004 figuruje mezi hlavními cíly hned na druhém místě právě zvýšení počtu žen v rozhodovacích pozicích, ale bohužel se zde neobjevuje konkrétní návrh, jak daného cíle dosáhnout. Jedině je zde zmíněno, co se stalo s návrhem kvótního systému, kdy se říká, že v souladu s Plánem legislativních prací vlády na rok 2004 Ministerstvo vnitra připravilo návrh věcného záměru zákona o volbách a o provádění referenda, který však nebyl zařazen do návrhu Plánu legislativních prací vlády na rok 2005.

Z jednotlivých Zpráva vyplívá, že vláda se za hodnocené období vždy v podstatě zaměřila jen na nesmělé krůčky směrem k zvýšení participace žen v rozhodovacích pozicích. Například některé Zprávy konstatují dílčí zlepšení, tedy zvýšení počtu žen na pozicích vedoucích oddělení, dále je často vyzdvihován vyšší počet žen ve funkcích ředitelky resortní instituce. Je ovšem zřejmé, že ačkoli na určitých pozicích došlo ke zvýšení počtu žen, jedná se o záležitost čistě náhodnou, nikoli o výsledek státní politiky. Takže se často stává, že souhrnná zpráva vládu chválí za vývoj, na kterém nemá žádný podíl.

Jako pomoc se jeví aktivity nestátních neziskových organizací. Nestátní neziskové organizace hrají v ženském hnutí naprosto nezastupitelnou roli. Po roce 1989 zahájily debatu

o otázkách postavení žen a mužů ve společnosti a kdo jako první upozorňoval na porušování ženských lidských práv, stát se začal systematicky problematikou zabývat až v letech 1997/98, kdy byly vypracovány první Priority a vzniklo oddělení rovnosti mužů a žen na Ministerstvu práce a sociálních věcí. Také v současné době mluvíme především o zástupkyních nestátních neziskových organizací, které vystupují v médiích a publikují články na nejrůznější témata týkající se genderové rovnosti, čímž ovlivňují nejširší veřejnost. Další aktivity organizací zahrnují širokou škálu oblastí, které by bez nich nebyly realizovány a které stát nikdy nemůže nahradit.

Dá se říci, že v ČR dodnes neexistuje systematická finanční politika a podpora státu vůči ženským nestátním neziskovým organizacím. Organizace se navíc potýkají se skutečností, že ministerstva nevypisují pro oblast rovnosti žen a mužů žádné speciální programy, a tak s většinou projektů ani nemohou o státní dotace žádat. Ačkoli v posledních letech nějaké finance od státu získaly, jejich ekonomická situace zůstává tristní. Jediným finančně soběstačným subjektem zůstává Český svaz žen, kterému zbyla z období před rokem 1989 část majetku. U spolupráce státu a ženských organizací se v dokumentu Priority a postupy vlády již několik let objevuje opatření ve stále stejném znění: „Zabezpečit, aby jednotlivá ministerstva a správní úřady v rámci svých kompetencí navazovaly spolupráci s nevládními organizacemi zabývajícími se rovnými příležitostmi žen a mužů a pokračovaly ve vyhledávání a rozšiřování této spolupráce. Součástí této spolupráce může být i vyžadování stanoviska k připravovaným právním předpisům nebo jiným zásadním rozhodnutím.“
(Priority Vlády, 2006:1.4)

Rada vlády pro nestátní neziskové organizace každoročně vydává *Zprávu o neziskovém sektoru v České republice a Rozbor financování nestátních neziskových organizací z vybraných veřejných rozpočtů*. Zde jsou zveřejňovány poskytnuté dotace v rámci režimu státní dotační politiky. Další instituce, jež může doporučit, nikoliv však předkládat závazné návrhy vládě přímo v oblasti rovných příležitostí je Rada vlády pro rovné příležitosti žen mužů, o které jsem již hovořila výše.

Nyní bych se ráda zaměřila na praktickou část diplomové práce, kde se jednalo především o analýzu aktivit jednotlivých nestátních neziskových organizací a hodnocení výsledků jejich práce na základě výzkumů. Tato část práce měla za cíl nastínění konkrétních aktivit, které fungují na podporu problematiky podpory žen v politice. Jejich porovnání

s potřebami a konkrétními dosaženými výsledky. Vybrala jsem si tři organizace, které jsou na poli podpory žen v politice nejvýznamnější. Je možné vyhledat také další nestátní neziskové organizace zabývající se danou oblastí, ale tyto se problematiky dotýkají jen velmi málo, sporadickými akcemi či nabídkou pomoci při jejich organizování. Body, které jsem konkrétně zkoumala byly, jak jsem již předeslala, tedy i body teoretické části práce. Konkrétně tedy vliv nestátních neziskových organizací na legislativu, práci s Evropskou unií, snaha o prosazování koncepce rovného zastoupení žen a mužů v mocenských pozicích, podpora vstupu žen do politiky, v práci se dokonce zmiňují o tzv. výcviku političek a v neposlední řadě i popis snahy o změny v institucionálním zajištění dané problematiky. Mezi nestátními neziskovými organizacemi je dnes jediné Fórum 50%, které se svými aktivitami zaměřuje jen na podporu žen v mocenských a rozhodovacích pozicích. Další organizace v této problematice pracují také, ale jejich aktivity zahrnují mnoho dalších oblastí. Činnosti genderových nestátních neziskových organizací jsou velmi pestré. Mezi veřejností je dnes stále nejvíce rozšířeno povědomí o práci nestátní neziskové organizace Gender Studies, s.r.o., která je v oblasti ochrany a prosazování práv žen nejvýznamnější.

Kvantitativní část výzkumu proběhla v březnu a dubnu roku 2007, kdy jsem provedla výzkum na 176 respondentech. Snažila jsem se najít odpověď na otázku Postavení žen v politice a názor na práci nestátních neziskových organizací ve dané oblasti. Zkoumala jsem mj. některé základní postoje, názory a představy české veřejnosti, které se týkají postavení žen v politice a potřeby nestátních neziskových organizací pracujících na poli podpory vstupu žen do politiky. U všech otázek byl kladen důraz na pohlaví dotazovaného, což bylo základní diferenciativní kritérium nejvýznamněji ovlivňující názory respondentů. Je pravdou, že jsem byla limitována vzděláním respondentů, kde díky místu konání výzkumu – Střední škola gastronomická a hotelová s.r.o. se pohybují především občané se středním vzděláním a ve věku od 15 do 40 let. Někteří respondenti ovšem vrátili dotazník i od jiných členů rodiny, kteří tak rozšířili moji škálu dotazovaných.

Z výsledků šetření vyplývá, že většina studentů je přesvědčena o společenské užitečnosti zapojování žen do politiky a zároveň, že ženy nejsou dostatečně zastoupeny ve veřejných funkcích. Dvě pětiny dotázaných se domnívají, že je v současnosti většímu zastoupení žen v politice bráněno. Tři čtvrtiny oslovených pak pokládají za potřebné, aby byl aktivně podporován vstup žen do politiky. Co se týče rovnosti šancí zastávat politické funkce, tak podle tří čtvrtin studentů mají větší perspektivu získat funkce muži než-li ženy. Zavedení kvót pro muže a ženy do volených funkcí považuje za vhodné více než třetina respondentů.

Zhruba polovina dotazovaných akceptuje proměnu mechanismů sestavování volebních kandidátek uvnitř politických stran ve prospěch rovnoměrného zastoupení žen a mužů.

Co se týče dotazu na znalost některé nestátní neziskové organizace pracující na podpoře žen v politice, tak bylo poměrně nemilým překvapením, že jen 15% respondentů si bylo schopno vybavit nějakou neziskovou organizaci, která se věnuje problematice ženských práv a z toho 7% znalo konkrétní název nestátní neziskové organizace věnující se podpoře začlenění žen do politiky. Ovšem při otázce na konkrétní aktivitu, s kterou se měl možnost respondent setkat v běžném životě, a která vedla k podpoře participace žen na politickém životě, již skoro tři čtvrtiny dotázaných si bylo schopno vybavit nějakou s činností, které se osobně zúčastnilo.

V poslední otázce byli respondenti tázáni na nutnost působení nestátních neziskových organizací v dané oblasti v České republice. Zde se tři čtvrtiny respondentů shodlo na nutnosti těchto organizací, kdy ovšem je 13 procent odpovědělo určitě ano a to ještě ve valné většině v zastoupení ženské části studentů. Zbýlých 51 procent pak sice ano zaškrtnulo, ale jejich ano bylo spíše ano, ne určitě ano.

Druhou částí byl kvalitativní výzkum. V roce 2006 bylo Centrem pro výzkum veřejného mínění provedeno kvantitativní šetření, jehož cílem bylo přinést lepší vhled do situace žen v české politice. Cílem bylo zjistit, jak vnímají české političky situaci na politické scéně v České republice a jak vidí potřebu zapojení nestátních neziskových organizací v této oblasti. Výzkum byl proveden celkem 20 rozhovory, z nichž 5 bylo se ženami působícími v regionální politice. Vybrané ženy jsou představitelkami různých politických stran, jsou různého věku a pocházejí z různých regionů. Vybrané byly především ženy, které mají významnou pozici v rámci své strany, ať již z důvodů vysokého postavení ve straně či vysoké politické pozice, do níž byly za danou stranu zvoleny. Jejich zkušenosti pracovní, politické i osobní pohled na situaci se v některých momentech velmi liší, v jiných naopak nachází podobné odpovědi na naše otázky. Všechny ženy byly v rámci rozhovoru dotazovány nejen na svou politickou kariéru, ale rovněž explicitně na své zkušenosti z pohledu ženy, možné zkušenosti s diskriminací či naopak získávání výhod z pozice ženy, a celkově na svůj názor na postavení žen v politice.

Mě z výzkumu zajímala především ta část, která se váže k otázce diplomové práce, konkrétně tedy otázka feminismu a práce nestátních neziskových organizací, případně zapojení političek do jejich aktivit.

Samotný pojem feminismus působí mezi političkami stejně jako v očích veřejnosti, tedy je negativně zabarven. Obava ze spojení se slovem feminismus je patrná i u žen, které zastávají poměrně klasické feministické postoje, ale odmítají je tímto způsobem zařazovat či označovat. Naproti tomu většina přiznává, že se nebrání spojení s neziskovými organizacemi podporujícími zastoupení žen v politice, často své jméno s nimi i spojují a využívají jejich pomoci a služeb. Poslankyně jsou v převážné většině přesvědčeny, že současné nejdůležitější problémy týkající se specificky žen by se měly řešit rámci existujících politik a ne samostatně. Více než půlka dotazovaných uvedla, že se ve své poslancecké práci na otázky týkající se žen zaměřuje, zcela půl na půl potom dopadla odpověď na otázku, zda se poslankyně samotné vnímají jako reprezentantky zájmů žen a spolupracují s neziskovými organizacemi, které zapojení žen političek podporují. Ovšem pokud měly poslankyně volit, zda se jako členky legislativního orgánu zabývají především otázkami svých voličů obecně, otázkami žen, nebo otázkami jiných sociálních nebo profesních skupin, zvolilo první odpověď, tedy voliči obecně dvě třetiny dotázaných žen a třetí odpověď, tedy jiné sociální nebo profesní skupiny, všechny ostatní, tedy jedna třetina respondentek. Žádná z nich neuvedla, že by se cítila především zástupkyní zájmů žen. V několika případech byl zmíněn feminismus.

Z výzkumu a výsledků diplomové práce tedy jasně vyplývá, že je nezbytně nutná práce nestátních neziskových organizací na poli podpory žen v rozhodovacích pozicích. Občané si sice jasně nevybaví jednotlivé organizace, které jsou aktivní, ale již se jim do povědomí vryly některé akce, které nestátní neziskové organizace pořádaly. Také české političky přiznávají, že i když je práce nestátních neziskových organizací někdy nevhodně spojována s nelichotivým spojením fanatického feminismu, tak jejich služeb a pomoci rády a často využívají či s nimi spojují své jméno.

Bez práce občanského sektoru by posun v legislativním a institucionálním zabezpečení rovných příležitostí na české politické scéně nebyl rozhodně tak markantní jako dnes.

12 Seznam použité literatury a zdrojů

Literatura:

Hašková, H. Czech women's civic organizing under state socialist regime, socio-economic transformation and EU accession eras. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review* 41(6), 2005, str. 1077-1110.

Hašková, H. a Křížová, A. eds. Womens Civic and Political Participation in the Czech Republic and the Role of European Union Gender Equality and Accession Policies. Sociologické texty 03/9. Sociologický ústav AV ČR. Praha:2003

Chaloupková, J. České ženské hnutí po roce 1989. Praha: Univerzita Karlova 2002, bakalářská práce

Rakušanová, Petra. 2003a. Ženy v politice a postoje veřejnosti. Naše společnost, roč.1, č.1, Praha: Sociologický ústav AV ČR.

Renzetti, C. M. a Curran, D. J. Ženy, muži a společnost. Praha: Karolinum 2004.

Analyzované dokumenty:

Horáková, Naděžda. 2004. Názory veřejnosti na působení žen v politice. Tisková zpráva. Praha: CVVM

Implementation of Beijing Platform for Action, Peking:2005

Nicolaides, P. Enlargement of the EU and Effective Implementation of its Rules, Maastricht:2000

Pavlík, P., Boučková, P., Linková, M., Marková-Tominová, M., Mrzálková Susová, I., Šimerská, L., a Smetáčková, I. *Stínová zpráva v oblasti rovného zacházení a rovných příležitostí žen a mužů*. Praha: Gender Studies, o.p.s. 2004.

Poselství Generálního tajemníka OSN Kofiho Annana u příležitosti svátku 8. března 2006. Brusel: 2006

Průvodce na cestě k rovnosti žen a mužů. Brno: Nesehnutí 2004.

Rozbor financování nestátních neziskových organizací z vybraných veřejných rozpočtů. Praha: MPSV 2002

Stínová zpráva o stavu genderových studií, Praha:2006

Stínová zpráva o stavu genderových studií, Praha: 2004

Souhrnné zprávy o plnění Priorit, Praha: 1998-2002

Souhrnná zpráva o plnění Priorit a postupů vlády při prosazování rovnosti mužů a žen za rok 2003, 2004, 2005. Praha: MPSV 2004,2005

Usnesení vlády ČR ze dne 10.října 2001, Praha:2001

Usnesení vlády č. 6, Praha:1998

Usnesení vlády č. 809 ze dne 9. prosince, Praha: 1998

Usnesení vlády č. 1608, Praha: 2005

Zpráva o stavu lidských práv za rok 2003. Praha: Úřad vlády 2004

Webové stránky:

Fórum 50%, Historie organizace. Online 2007. Dostupný z WWW.:
<http://www.padesatprocent.cz/o-nas/uvod.php>

Fórum 50%, Projekty organizace. Online 2007. Dostupný z WWW.:
<http://www.padesatprocent.cz/projekty/>

Gender Studies, o.p.s. Historie společnosti. Online 2007. Dostupný z WWW:
<http://www.genderstudies.cz/gender-studies/historie/?x=237046>

Gender Studies, o.p.s. Projekt Ženy v politice aneb Hlas ženám. Online 2007. Dostupný z WWW: <http://www.genderstudies.cz/projekty/?x=332772>

Gender Studies, o.p.s. Výroční zpráva 2005. Online 2007. Dostupný z WWW:
<http://www.genderstudies.cz/gender-studies/vyrocní.shtml>

Iniciativa společenství EQUAL. *Vypisování grantů a zveřejňování výsledků jednotlivých grantových kol za období 2002-2006*. Aktuálně na www.equal.cz, 2006

Kotišová, M. *Místní zastupitelstva ve volebním období 2002-2006*, seriál o působení žen na komunální úrovni. www.hlidacifena.cz 2006.

Meziparlamentní unie, Online 31/3/2007. Dostupný z WWW.: www.ipu.org/wmn-e/word.htm

NESEHNUTÍ, Historie organizace . Online 2007. Dostupný z WWW.:
http://zenskaprava.ecn.cz/cz/sem05_spec.html

Právní informační systém ASPI a přehled směrnic na stránkách MPSV www.mpsv.cz a na portálu EU Eurlex.

Pozitivní akce v oblasti rovnosti mužů a žen: Závěrečná zpráva skupiny expertů zabývajících se pozitivní akcí ve prospěch rovnosti mužů a žen. Online 2007. Dostupný z WWW:
<http://www.mpsv.cz/scripts/tisk.asp?id=715>

Použité výzkumy:

Asklof, C. a kol. Hodnotící zpráva: Zlepšení státního institucionálního mechanismu pro zavádění, prosazování a monitorování rovných příležitostí pro muže a ženy. Praha: MPSV 2003

Generový audit krajů a měst v rámci projektu Prolomit vlny Otevřené společnosti, o.p.s., Praha 2006

Rakušanová, P. Analýza nízkého počtu žen v rozhodovacích pozicích. Praha: Sociologický ústav AV ČR 2004.

Ženy a muži v datech. Praha: Český statistický úřad 2005

Zákony:

Zákon č. 155/2000 Sb.

Zákon č. 65/1965 Sb.

Zákon č. 218/2002 Sb.

Zákon č. 361/2003 Sb. (upravuje služební poměr pro následující sbory: Policie ČR, Hasičský záchranný sbor ČR, Celní správa ČR, Vězeňská služba ČR, Bezpečnostní informační služba a Úřad pro zahraniční styky a informace)

Zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti

Rozhovory:

Jana Hybášková. Rozhovor pro časopis Reflex. Praha: 23.2.2006